

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ, ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»

Студентки 2 курсу, 8м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та
адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та
адміністрування»

Жовтун
Тетяни
Володимирівни

підпис студента

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічного
управління та адміністрування

Міняйло
Олександр
Іванович

підпис керівника

Гарант освітньої програми
Доктор наук з державного
управління,
професор кафедри публічного
управління та адміністрування

Орлова
Наталія
Сергіївна

підпис гаранта

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти соціального захисту людей з інвалідністю.....	2
1.1.Сутність та значення соціального захисту людей з інвалідністю.....	2
1.2.Порядок взаємодії державних органів та громадських організацій у сфері соціального захисту людей з інвалідністю.....	2
РОЗДІЛ 2. Державна політика України у сфері соціального захисту людей з інвалідністю.....	2
2.1. Сучасний стан продуктивної зайнятості людей з інвалідністю.....	2
2.2. Правове регулювання соціального захисту людей з інвалідністю.....	2
2.3. Проблеми соціальної захищеності інвалідів та шляхи їх вирішення.....	2
Розділ 3. Напрями удосконалення механізмів соціального захисту інвалідів.	2
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	2
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	2
ДОДАТКИ.....	2

ВСТУП

При наявності соціальної кризи потрібна єдина і цілісна соціальна стратегія, яка буде ясна і зрозуміла громадянам, та зможе відновити довіру до державної влади.

За своєю суттю соціальна політика – це довгострокова політика, орієнтована на тривалу перспективу. Тому повинна містити в собі стратегію, яка розроблена для досягнення цілей та завдань.

Головним завданням соціальної сфери є повноцінне забезпечення матеріальними, культурними і духовними потребами як ресурсами, які формують самодостатніх, розвинених та соціально активних громадян.

Для цього соціальна політика ставить перед собою такі завдання як: забезпечення відповідно до інтересів та потреб, стабільна суспільно-політична система, соціальна рівність, сприятливі умови для отримання нормального рівня життєдіяльності, підвищення матеріального добробуту, раціоналізація зайнятості в суспільстві, створення умов для розвитку цілого соціального комплексу, що включає в себе освіту, науку, культуру, охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство тощо.

Слід окремо виділити соціальний захист усіх громадян, який гарантується державою відповідно до соціально-економічного правового забезпечення, та допомога слабозахищеним та малозабезпеченим групам населення.

На сьогоднішній день усе більш актуальними постають питання, що стосуються соціального захисту інвалідів як однієї з найбільш соціально незахищених верств суспільства. Масштаб даної проблеми вражає тим, що за даними ЮНЕСКО, близько 10% населення Землі є інвалідами. Тому, враховуючи той факт, що сучасна політика України у сфері соціального захисту повинна бути спрямована на зміцнення соціально-економічного статусу інвалідів, ця проблема вимагає підвищеної уваги.

В Конституції України прописано та чітко вказано, що найвищою соціальною цінністю країни є «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека».

Керуючись та опираючись положеннями ст. 46 Конституції України «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом». Забезпечення даного права здійснюється загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням та створенням мережі закладів(державних, комунальних, приватних) для догляду за непрацездатними особами. Державне соціальне страхування включає: страхові внески громадян, підприємств, установ і організацій, бюджетних та інших джерел соціального забезпечення).

Будь-які соціальні проблеми породжують переважно ті соціальні явища, які мають негативний характер. Вони перешкоджають розвитку суспільства і деформують його, ускладнюють можливості громадян в участі у всіх сферах суспільного життя.

В КНТЕУ питання соціального захисту досліджували такі науковці і практики як Н. Флорескул[92], О. Привалова[93], О. Сивак[94], Н. Бондар[95], О. Ванюшина[96], В. Андріїв[97], В. Тімашов[98], Т. Павлюк, А. Маценко, О. Кричевська[99] тощо.

В даній роботі **об'єктом дослідження** є процес соціального захисту громадян з інвалідністю.

Предметом дослідження виступає проблематика регулювання соціальної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Методи дослідження. В ході роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: метод системно-структурного аналізу, статистичний аналіз, історично-правовий, порівняльний та логічний методи.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є сучасний стан соціального захисту громадян з інвалідністю, а також розробка пропозицій удосконалення механізмів соціального захисту громадян з «особливим» статусом. Для цього слід розглянути та вирішити ряд завдань:

- проаналізувати сутність та значення соціального захисту громадян з інвалідністю;
- визначити порядок взаємодії державних органів та громадських організацій у сфері соціального захисту осіб з «особливим» статусом;
- проаналізувати сучасний стан продуктивної зайнятості осіб з інвалідністю;
- визначити стан правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю;
- визначити основні проблеми соціальної захищеності осіб з інвалідністю та шляхи їх вирішення;
- запропонувати напрями удосконалення механізмів соціального захисту осіб з інвалідністю.

Отримані в процесі дослідження дані можна використати для подальшого аналізу стану соціального захисту осіб з інвалідністю, що матимуть важливе значення для забезпечення правових гарантій та соціальних умов особам з інвалідністю.

Диплом складається з таких структурних одиниць: Зміст, Вступ, Розділ 1, Розділ 2, Розділ 3, Висновки та пропозиції, Список використаних джерел, Додатки.

Результати дослідження опубліковано Жовтун Т.В. Актуальні питання соціального захисту інвалідів» // « Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій. Збірник наукових статей. 2019». – с. 160.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти соціального захисту людей з інвалідністю

1.1. Сутність та значення соціального захисту людей з інвалідністю

В Україні проблематика соціального захисту набуває особливого значення, це пов'язано зі збільшенням частки громадян з інвалідністю відносно населення без «особливого» статусу. Перш за все соціальний захист населення залежить від соціальної політики держави та ефективності її впровадження.

Дане питання досліджували такі відомі на території України науковці і практики як В. Ворона[64], А. Гончаров[63], М. Шульга[65], А. Гальчинський[66], С. Мельник[67], О. Макарова[68], Ю. Ковбасюк[69], М. Авраменко[70], С. Богданова[71], В. Скуратівський[72], Н. Теплова[60], О. Дікова-Фаворська[61], Е. Лібанова[41], І. Михайловська[73], К. Міщенко[74] та інші[12].

До зарубіжних видатних дослідників, яких згадують і на чій праці зважають вітчизняні науковці і практики, належать Дж.К. Гелбрейт[75], А. Мюллер-Армак[76], П. Самуельсон[77], М. Фрідмен[78], Дж. Кейнс[79], А. Сміт[80], Ф. Хайек[13].

Також дослідники та практики здійснюють систематизацію наукових підходів до визначення поняття «соціальний захист». Соціальний захист як функцію держави та суспільства досліджували Н. Флорескул[32], І. Сирота[33], І. Кичко[34], С. Приходько[35]. Соціальний захист як комплекс дій, заходів, методів, гарантій, прав, інститутів вивчали Є. Крихтіна[36], В. Скуратівський[37], В. Грушко[38], С. Бичков[39], Є. Хапланова[40], Е. Лібанова[41], А. Гончаров[42], В. Лагутін[43], Р. Гольцман[44] та Світовий банк[45]. Соціальний захист як система інститутів, заходів, гарантій, засобів розглядалась В. Москаленко[46], Н. Болотіна[47], Н. Флорескул[48], О. Бендасюк[49], Н. Борецька[50], С. Приходько[51], О. Єрмолівська[52], В. Вакуленко та М. Орлатий[53], А. Єпіфанов[54]. Соціальний захист як політика держави можна знайти у працях Н. Болотіної[55], Л. Дідківської[56], К. Мельник[58], Є. Хапланової[40], В. Вакуленка та М. Орлатого[53], в

«TheWorldBookEncyclopedia»[57]. Тему соціального захисту як інституту розкрили Е. Лібанова[41], О. Чутчева[59].

На думку С.І. Пирожкова, соціальна політика має спиратися на тристороннє соціальне партнерство, де держава – є однією зі складових цього партнерства і значення якої рівне по відношенню до двох інших, а саме до роботодавців і до самих громадян. При сучасному становищі соціальної сфери, позитивні результати можна очікувати лише при взаємодії цих трьох чинників[14, с. 9].

Позиція О.О. Біляєва у дослідженнях є такою, що головним завданням соціальної політики є повне задоволення матеріальних, культурних і духовних запитів, для безперешкодного формування розвинених і самодостатніх членів суспільства. Це і є стратегічним завданням будь-якої цивілізованої держави[20].

Основи соціальної захищеності людей з інвалідністю і гарантування їм рівних з усіма іншими громадянами умов для ведення повноцінного способу життя визначаються Законом України «Про основи соціальної захищеності людей з інвалідністю в Україні». Особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, наслідком травм або з уродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі та захисті.

Першочерговими та основними завданнями соціального захисту інвалідів зі сторони держави полягають у наданні грошової допомоги, засобів пересування, протезування, орієнтації та сприйняття інформації, пристосованого житла, у встановленні опіки або стороннього догляду, а також пристосуванні забудови населених пунктів, громадського транспорту, засобів комунікацій і зв'язку до особливостей інвалідів[1].

Відповідно до даних III розділу статті 14 пункту 1 Закону України «Про основи соціальної захищеності громадян з інвалідністю в Україні», підприємства та організації громадських організацій громадян з інвалідністю мають право на пільги із сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) відповідно до законів України з питань оподаткування[88].

Застосовування вище перерахованих пільг такі підприємства та організації мають право за наявності дозволу на право користування пільгами з оподаткування, який надається на квартал, півріччя, три квартали, рік центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту громадян з інвалідністю, ветеранів війни.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту громадян з інвалідністю, ветеранів війни, може делегувати в установленому Кабінетом Міністрів України порядку повноваження з надання адміністративних послуг бюджетній установі, що належить до сфери його управління, а також визначає доцільність надання державної допомоги підприємствам та організаціям громадських організацій громадян з інвалідністю у вигляді пільг з оподаткування, поворотної та безповоротної фінансової допомоги (далі - фінансова допомога), позик, сприяє в наданні пріоритетів при розміщенні державного замовлення, у працевлаштуванні громадян з інвалідністю та в інших формах, а також здійснює облік і контроль за використанням такої допомоги.

У статті 14 пункті 2 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» чітко визначено, що рішення про надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій громадян з інвалідністю на право користування пільгами з оподаткування, отримання позик, фінансової допомоги, дотацій приймаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту громадян з інвалідністю, ветеранів війни, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціальної політики, виходячи з техніко-економічного та соціального обґрунтування заходів, для здійснення яких використовуватимуться ці кошти.

Рішення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику в Україні, у сфері соціального захисту громадян з інвалідністю, ветеранів війни, обласних, Київської та Севастопольської міських державних

адміністрацій, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціальної політики про надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій громадян з інвалідністю на право користування пільгами з оподаткування або відмову в наданні такого дозволу має бути вмотивованим та базуватися на аналізі соціальної значимості відповідного підприємства, організації громадської організації громадян з інвалідністю та можливості працевлаштування осіб з інвалідністю.

Реалізацію державної політики у сфері соціального захисту громадян з інвалідністю, ветеранів війни, здійснює центральний орган виконавчої влади, який приймає рішення щодо надання дозволу підприємствам та організаціям громадських організацій громадян з інвалідністю на право користування пільгами з оподаткування та доцільності надання підприємствам та організаціям громадських організацій громадян з інвалідністю позик, фінансової допомоги (крім фінансової допомоги на здійснення заходів щодо фізкультурно-спортивної реабілітації, яка надається за поданням Національного комітету спорту інвалідів України), дотацій з урахуванням фінансових можливостей Фонду соціального захисту інвалідів.

Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань соціальної політики приймають рішення з питань, зазначених у частині третій статті 14 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», стосовно підприємств та організацій громадських організацій осіб з інвалідністю, що отримали за попередній податковий рік валовий дохід в обсязі, меншому за 8400 мінімальних заробітних плат.

Порядок і критерії надання дозволу на право користування пільгами з оподаткування, підстави для відмови в наданні такого дозволу та його скасування, а також порядок та умови надання позик, фінансової допомоги, дотацій підприємствам та організаціям громадських організацій громадян з інвалідністю визначаються Кабінетом Міністрів України з урахуванням пропозицій всеукраїнських громадських організацій громадян з інвалідністю[2].

Люди з інвалідністю мають право на працю відповідно до статі 18 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Будь-які відмови в укладенні трудового договору, безпідставне розірвання трудового договору або звільнення за ініціативою адміністрації, переведення на іншу роботу без згоди інваліда з підстави інвалідності не допускається (крім випадків, коли за висновком медико-соціальної експертизи стан його здоров'я перешкоджає виконанню трудових обов'язків).

Компетентні та спеціально уповноважені, у даних питаннях, органи щорічно визначають нормативи робочих місць, призначених для працевлаштування громадян з інвалідністю. Нормативи показники визначаються для всіх установ, підприємств, організацій (незалежно від форм власності та господарювання):

- у співвідношенні не менше 4 % від загальної чисельності працюючих;
- якщо працює від 8 до 25 чоловік — встановлюється норматив у кількості одного робочого місця;
- створення для громадян з інвалідністю умов праці з урахуванням індивідуальних програм реабілітації;
- надання державній службі зайнятості інформацію, необхідну для організації працевлаштування громадян з інвалідністю;
- інформування та звітування Фонду соціального захисту інвалідів про зайнятість та працевлаштування громадян з інвалідністю[3].

Якщо в установі, на підприємстві або організації працює менше працівників з інвалідністю, ніж встановлено нормативом, вони відраховують до відділень Фонду України соціального захисту інвалідів цільові кошти на створення робочих місць, призначених для працевлаштування громадян з інвалідністю. Розмір відрахувань визначається середньою річною заробітною платою у відповідній установі, на підприємстві, в організації за кожне робоче місце, не зайняте працівником з інвалідністю.

Матеріальні, соціально-побутові і медичні забезпечення громадян з інвалідністю здійснюються у вигляді грошових виплат, забезпеченні ліками,

технічними й іншими засобами, включаючи автомобілі, крісла-коляски, а також шляхом надання послуг з медичної, соціальної, трудової реабілітації. Покроковий порядок дій органу соціального захисту населення по забезпеченню громадян з «особливим» статусом технічними та іншими засобами реабілітації (далі ТЗР) наведено в Додатку А. Фінансування роботи з соціальної захищеності інвалідів здійснюється фондом України соціального захисту інвалідів[1].

1.2. Порядок взаємодії державних органів та громадських організацій у сфері соціального захисту людей з інвалідністю

Проблемність у сфері соціальної політики була сформована в період з ХІХ-ХХ століть, причиною було державне втручання та корегування суспільних процесів. Пізніше соціальна політика виділилась як самостійний напрямок із апарату суспільного регулювання.

На думку А.В. Квітки соціальна політика може розглядатися як в широкому так і в вузькому сенсі слова. В широкому розумінні – це відносини в суспільному житті, а у вузькому – це цілісний комплекс соціально-економічних заходів держави, підприємств, організацій, місцевих органів влади, діяльність яких полягає у захисті громадян від безробіття, поліпшенні умов життєдіяльності населення[15].

Всі процеси в Україні взаємопов'язані. Тому що для того, щоб сформувати інноваційну економіку, у сфері соціальної політики необхідно відрегулювати соціальні відносини в державі, чітко встановити умови взаємодії суб'єктів економіки в соціальній сфері, розв'язати питання безробіття та ефективної зайнятості, створити систему соціального захисту громадян тощо[16].

Важливим досягненням в питанні соціальної політики держави є умови, які створені в Україні для розвитку соціального діалогу. Сьогодні регулярно проводяться заходи, що створюють можливість ефективного співробітництва між органами виконавчої влади, спілками та роботодавцями. Соціальний діалог стає, в певному розумінні, як домінуюча ідеологія, що створює умови для гідного працевлаштування, організації соціального захисту населення тощо[17].

З метою фінансування державних соціальних програм, для підтримки і захисту людей з особливими потребами створено Фонд України соціального захисту інвалідів, постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.91 № 92 «Про створення Фонду Української РСР соціального захисту інвалідів».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 954 «Питання Фонду соціального захисту інвалідів», з 11.07.02 Фонд реорганізовано в урядовий орган державного управління у складі Міністерства праці та соціальної політики України.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 19.01.11 № 49 «Деякі питання Фонду соціального захисту інвалідів» з 25.05.11 Фонд реорганізовано у бюджетну установу. Згідно із наказом Міністерства соціальної політики України 14.04.11 № 129 із врахуванням змін, внесених наказами від 09.12.13 № 848, від 12.09.14 № 650 та від 27.03.17 № 477, діяльність Фонду спрямовується, координується та контролюється Міністерством соціальної політики України.

Фонд у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України і постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами з питань соціального захисту громадян з інвалідністю та Положенням про Фонд.

Завдання, які покладені на Фонд:

- 1) фінансово забезпечити заходи щодо соціальної захищеності громадян з інвалідністю в Україні;
- 2) забезпечити в межах своїх можливостей організацію заходів на рахунок зайнятості та працевлаштування громадян з інвалідністю, зокрема створення робочих місць.

Фонд відповідно до покладених на нього завдань, зобов'язаний:

- 1) спрямовувати, координувати та контролювати роботу територіальних відділень Фонду що пов'язані з питаннями діяльності, затвердженими в положеннях про відділення, у тому числі відносять:

- реєстрацію у них організацій, підприємств, установ, у тому числі підприємства, організації громадських об'єднань громадян з інвалідністю, фізичних осіб, які використовують найману працю;
- організацію прийому звітів про зайнятість та працевлаштування громадян з «особливим» статусом, зарахування кількості робочих місць для працевлаштування громадян з «особливим» статусом до нормативу таких робочих місць, їх аналізу та перевірки правильності в них розрахунків;
- облік організацій, підприємств, установ, у тому числі підприємств, організацій громадських об'єднань громадян з «особливим» статусом, фізичні особи, які використовують найману працю;
- збір сум адміністративно-господарських санкцій та пені за невиконання організаціями, підприємствами, установами, у тому числі підприємствами, організаціями громадських об'єднань громадян з «особливим» статусом, фізичними особами, які використовують найману працю, нормативу робочих місць для працевлаштування громадян з «особливим» статусом;
- облік зазначених сум адміністративно-господарських санкцій і пені та використання шляхом надання матеріальної допомоги, цільової позики, дотацій на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування громадян з «особливим» статусом, забезпечення функціонування реабілітаційних установ для громадян з інвалідністю та дітей з інвалідністю відповідно до законодавства, фінансування заходів, спрямованих на фізкультурно-спортивну реабілітацію громадян з інвалідністю, фінансування витрат на професійну підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку громадян з «особливим» статусом та інші заходи відповідно до законодавства;
- облік заборгованості зі сплати сум адміністративно-господарських санкцій і пені, які нараховані організаціям, підприємствам, установам, у тому числі підприємствам, організаціям громадських об'єднань громадян з «особливим» статусом, фізичним особам, які використовують найману працю;
- організацію в межах компетенції внутрішнього контролю за цільовим та ефективним використанням коштів розпорядниками бюджетних коштів нижчого

рівня та одержувачами бюджетних коштів, а також коштів, наданих організаціям, підприємствам, установам, у тому числі підприємствам, організаціям громадських об'єднань громадян з «особливим» статусом, фізичним особам, які використовують найману працю, у вигляді матеріальної допомоги, цільової позики та дотації на створення робочих місць для працевлаштування громадян з «особливим» статусом;

- видача організаціям, підприємствам, установам, у тому числі підприємствам, організаціям громадських об'єднань громадян з «особливим» статусом, фізичним особам, які використовують найману працю, довідок про чисельність працюючих громадян з «особливим» статусом, які мають основне місце роботи;

2) розробка, формування та подача Мінсоцполітики обґрунтованих пропозицій стосовно визначення потреби щодо надання матеріальної допомоги, цільової позики, дотацій роботодавцям на створення робочих місць для працевлаштування громадян з «особливим» статусом, забезпечення функціонування реабілітаційних установ для громадян з «особливим» статусом та дітей з «особливим» статусом відповідно до законодавства, фінансування заходів, спрямованих на фізкультурно-спортивну реабілітацію громадян з інвалідністю, фінансування витрат на професійну підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку громадян з інвалідністю та інші заходи відповідно до законодавства;

3) сприяти створенню робочих місць для працевлаштування громадян з «особливим» статусом шляхом надання матеріальної допомоги, цільової позики, дотацій заявникам-роботодавцям відповідно до норм чинного законодавства;

4) збирати, аналізувати та узагальнювати інформацію у кількісних та вартісних показниках щодо формування потреб у забезпеченні громадян з «особливим» статусом автомобілями, санаторно-курортним лікуванням, виплатами грошової компенсації замість санаторно-курортної путівки та вартості самостійного санаторно-курортного лікування;

5) здійснювати фінансування програм щодо соціальної, трудової та професійної реабілітації осіб з «особливим» статусом, забезпечення їх санаторно-курортним лікуванням, автомобілями, технічними та іншими засобами реабілітації, у тому числі виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, що відсутні в Україні, учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок, перерахування коштів підприємствам за видані технічні та інші засоби реабілітації, а також заміну приймальної гільзи учасникам антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок, і надання послуг із їх післягарантійного ремонту;

6) формувати пропозиції щодо граничної вартості на технічні та інші засоби реабілітації, вироби підвищеної функціональності за новітніми технологіями для учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок, з урахуванням проведеного моніторингу цін на сировину, комплектувальні вироби та матеріали;

7) щорічно подавати Мінсоцполітики пропозиції щодо формування граничних цін на технічні та інші засоби реабілітації, вироби підвищеної функціональності за новітніми технологіями для учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок, що виготовляються відповідно до індивідуального замовлення;

8) брати участь у роботі комісії, що проводить огляд технічних та інших засобів реабілітації, якими забезпечені особи з «особливим» статусом, діти з «особливим» статусом, інші особи, та аналізувати документи, на підставі яких особам із порушеннями функцій нижніх кінцівок визначено ступінь функціональних можливостей, для забезпечення протезно-ортопедичними виробами;

9) співпрацювати з громадськими об'єднаннями громадян з інвалідністю і заснованими ними підприємствами та організаціями;

10) оприлюднювати на офіційному веб-сайті інформацію, що має відношення до його діяльності щодо зайнятості та працевлаштування громадян з

«особливим» статусом та про виконання програм соціальної, трудової та професійної реабілітації осіб з інвалідністю, забезпечення санаторно-курортного лікування осіб з «особливим» статусом, забезпечення громадян з інвалідністю автомобілями, забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з «особливим» статусом, дітей з «особливим» статусом та інших осіб, у тому числі виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, що відсутні в Україні, учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок. Даний фонд працює на благо суспільства, яке постійно вимагає поліпшення рівня стандартів.

Можна виділити декілька наукових робіт, що мають на меті розв'язання проблем забезпечення якості життя та соціальних стандартів України, авторами яких є, Д.П. Богиня та В.О. Мандибура[21], Е. Лібанова[22], Г. Лопушняк[23], О. Мельниченко[24] та інші[25].

За останні роки в Україні відбулись і продовжують відбуватися суттєві зміни щодо ставлення до інвалідів. По-перше, термін «інвалід» було замінено на «особа з інвалідністю». По-друге, спільною рисою цих змін є визнання рівності прав на повноцінне життя у суспільстві та створення державою передумов для реабілітації та соціальної інтеграції.

Сьогодні люди із особливими потребами найбільш соціально незахищені. Державна політика відносно інвалідів має на меті забезпечити їх права на максимальну участь в економічному і соціальному житті суспільства, особливо стимулювати їх працевлаштування та участь на ринку праці, а також забезпечити гарантований дохід, так, щоб люди з інвалідністю не позбавлялися можливості жити гідно. Україна проводить послідовну політику підвищення рівня соціального захисту інвалідів, створює умови для інтеграції до активного суспільного життя; підвищення державних гарантій у досягненні вищих соціальних стандартів у матеріальному забезпеченні інвалідів; створення безперешкодного середовища для інвалідів; забезпечення активної взаємодії державних органів та громадських організацій інвалідів у розв'язанні проблем інвалідів.

Варто зазначити, що програми соціального захисту інвалідів віднесено до пріоритетних державних програм, а видатки на їх виконання віднесено до захищених статей Держбюджету України. Усі ці заходи дозволяють змінити підходи до ролі та місця людей з інвалідністю в економічному та соціальному житті суспільства, підвищити рівень їх матеріального забезпечення, створити умови для їх послідовного включення до суспільного життя країни.

Будь-яке обласне відділення Фонду соціального захисту інвалідів є органом державної виконавчої влади, який забезпечує на території цілого регіону реалізацію, у межах своєї компетенції, державну політику у сфері соціального захисту інвалідів, у тому числі і шляхом фінансування відповідних заходів[4].

Територіальні центри місцевих органів соціального захисту населення забезпечують такі види робіт та послуг:

- купівля продуктів харчування, предметів повсякденного попиту, ліків за рахунок отримувачів послуг;
- доставку продуктів харчування, ліків, гарячого харчування;
- соціальний патронаж, виклик лікаря, транспортні послуги;
- допомога в отриманні консультації в питанні психічного здоров'я, покращення взаємин із соціумом;
- підтримка лікувально-оздоровчих заходів, трудотерапія;
- надання натуральної чи фінансової допомоги;
- юридичні консультації[18, с. 147].

Під час виконання своїх повноважень відділення забезпечують співпрацю із громадськими організаціями та об'єднаннями громадян з інвалідністю усіх форм власності, з метою створення передумов забезпечення громадян з інвалідністю, що проживають в межах відповідного регіону соціальною, трудовою та професійною реабілітацією.

Як приклад, впродовж минулого року Вінницьким Фондом соціального захисту інвалідів було забезпечено фінансування трьох загальнодержавних соціальних програм, виконання яких спрямовано на підтримку та захист осіб з обмеженими можливостями.

За підтримки та фінансування заходів з соціальної, трудової та професійної реабілітації осіб з інвалідністю, реабілітацією було забезпечено 193 особи з інвалідністю, на загальну суму 973,4 тис. грн.. Виділені кошти покрили витрати на передплату друкованих періодичних видань, особи з інвалідністю забезпечувались фізкультурно-спортивною реабілітацією, отримували фінансову допомогу на навчання у вищих та інших навчальних закладах для отримання освіти та здобуття професії для подальшого працевлаштування.

Під фінансування також підпадали заходи з технічного оснащення та переоснащення підприємств та громадських організацій інвалідів для працевлаштування громадян з інвалідністю.

Також здійснювались виплати грошових компенсацій кратних вартості санаторно-курортного лікування осіб з інвалідністю регіону, які впродовж двох останніх років не отримували відповідних путівок, на загальну суму 791,8 тис. грн..

Виплати відшкодували 3417 особам з інвалідністю, а доставку технічних та інших засобів реабілітації забезпечили 2514 особам з інвалідністю області, з використанням на зазначені цілі коштів в сумі 145,0 тис. грн.

За допомоги відділення Фонду та коштів Державного бюджету України, допомогу з боку держави отримали 6124 інваліда, загальна вартість якої кратна 1910,2 тис. грн.[4].

Громадська організація «Всеукраїнська організація громадян з інвалідністю «Гармонія» у м. Умань, з 6 по 10 червня 2019 року проводила всеукраїнський семінар «Професійна реабілітація та зайнятість громадян з інвалідністю, набутою внаслідок психічних розладів. Інклюзивний реабілітаційно-соціальний туризм, як інноваційний вид реабілітації для громадян з інвалідністю, набутою внаслідок психічних розладів». Метою заходу став аналіз чинного законодавства щодо професійної реабілітації та зайнятості громадян з інвалідністю, набутою внаслідок психічних розладів. Обговорення пропозицій щодо створення нових робочих місць для громадян з інвалідністю, набутою внаслідок психічних розладів, професійної та трудової реабілітації. Спілкування з представниками

державних структур, представниками роботодавців та громадських організацій, які працюють в системі надання психіатричної допомоги, щодо професійної реабілітації, розвитку системи зайнятості та працевлаштування громадян з інвалідністю, набутою внаслідок психічних розладів. Обмін досвідом.

Захід було затверджено в межах бюджетної програми «Фінансова підтримка громадських об'єднань громадян з інвалідністю, які мають статус всеукраїнських» відповідальним за виконання якої є Фонд соціального захисту інвалідів. Участь взяла 171 особа, з них 156 осіб з інвалідністю. Вдалось залучити понад 20 представників органів влади та місцевого самоврядування, у тому числі представники Міністерства соціальної політики України, Фонду та Черкаського обласного відділення Фонду, Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, Департамент соціального захисту населення Черкаської ОДА, ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»[4].

Держава як механізм впровадження соціальної політики має забезпечити ефективну діяльність соціальних структур суспільства і бути гарантом реалізації ефективної соціальної політики. Натомість забезпечення добробуту суспільства, соціальних груп та індивідів, має здійснюватись на підґрунті ефективної політики соціального партнерства, забезпечення та здійснення державної влади на демократичній, правовій основах, забезпечення соціальної справедливості та рівності.

Демократичний політичний режим в Україні частково забезпечив реалізацію певних реформ в політичній та соціальній сферах, це призвело до реалізації мінімальних умов зародження в Україні соціальної держави та формуванню нових підходів до розуміння основних прав і свобод людини та громадянина та відповідних зобов'язань держави»[19, с. 3].

РОЗДІЛ 2. Державна політика України у сфері соціального захисту людей з інвалідністю

2.1. Сучасний стан продуктивної зайнятості людей з інвалідністю

Працевлаштування людини з інвалідністю і виконання нею своїх безпосередніх завдань має низку перепон. Корінь проблеми, в основному, залежить від того як організовано роботу та відношенням роботодавця до працівника, аніж з інвалідністю цих людей.

Перепонами часто є нав'язливі міфи та упередженні думки, що далекі від правди, приклади наведено в таблиці 2.1[8, с. 16].

Таблиця 2.1

Міфи та реальність щодо працівників з інвалідністю

Міф	Правда
Працівники з інвалідністю здійснюють лише некваліфіковану роботу або гірше інших виконують поставлені завдання	Працівники з інвалідністю це також висококваліфіковані професіонали у різних галузях
Працівника з інвалідністю важко «зловити» на робочому місці	Працівники з інвалідністю більше цінують своє робоче місце, тому що їм важче знайти роботу
Потрібно створити особливі умови для працівника з інвалідністю, необхідні пандуси, спеціальні ліфти та інше	Не всі особи з інвалідністю потребують спеціальних умов та спеціально переобладнаних робочих зон, вистачить лише певних змін в розподілі робочого часу

Складна ситуація з працевлаштуванням особи з інвалідністю виникає, в основному, тому що роботодавець хвилюється, щоб стан здоров'я не впливав на виконання службових доручень та завдань. Але не лише працівники з інвалідністю створюють проблеми, часто працівники без «особливого статусу» спричиняють куди більші клопоти.

Як приклад, відмова викладатися на всі 100%, порушення трудової дисципліни та розпорядку, зловживання алкоголем, часті звільнення, крадіжки та інше.

Думки про «безпроблемність» та набагато кращу працездатність працівників без статусу інваліда (в порівнянні з працівниками з інвалідністю) часто значно перебільшені. Адже недоліки виявляються лише через певний час після влаштування на роботу. Під час прийняття рішення, коли відбувається заповнення вакантної посади, за інших рівних умов, особа з інвалідністю завжди здаватиметься більш «проблемною», ніж кандидатура, на вакантну посаду, без інвалідності.

Якщо «тверезо» глянути на ситуацію, то проблеми та незначні вади є у всіх підлеглих. Також роботодавці знають, що працівники з інвалідністю час від часу, залежно від захворювання, повинні проходити медико-соціальну комісію для підтвердження свого «особливого» статусу.

Дана процедура є запланованою, тому роботодавець може розрахувати режим роботи за відсутності працівника з інвалідністю. Натомість хвороби працівників без «особливого» статусу важко спрогнозувати, що в свою чергу, підриває план виконання роботи.

Спостереження показують, що працівники з «особливим» статусом більш вмотивовані до збереження роботи, на відміну від решти.

З цього можна зробити висновок, що працівник з інвалідністю надійний, відданий підприємству та майже не схильний до зміни роботи, тому що робота дає людині не лише матеріальні блага, а й інші блага, такі як комунікація, самореалізація, кар'єрне зростання, покращить соціальний статус та наповнить життя.

Станом на червень 2019 року немає даних з приводу кількості працевлаштованих осіб з інвалідністю.

Тому що, починаючи з 2018 року статистичні дані про «Кількість працевлаштованих громадян з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку» відповідно до плану державних статистичних спостережень не розробляються.

Отже, враховуючи вище наведені факти, можна говорити і аналізувати ситуацію про працевлаштування осіб з інвалідністю лише по 2018 рік.

За даними Державної служби зайнятості можна спостерігати ситуацію, яка свідчить про кількість працевлаштованих осіб з інвалідністю як по Україні в цілому, так і по окремих регіонах(табл..2.2).

Таблиця 2.2

Кількість працевлаштованих осіб з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку

	2015	2016	2017
1	2	3	4
Україна	11912	11450	11466
Автономна Республіка Крим	-	-	-
Вінницька	776	753	734
Волинська	355	346	300
Дніпропетровська	1026	895	831
Донецька	414	530	642
Житомирська	661	542	627
Закарпатська	200	179	134
Запорізька	684	632	610
Івано-Франківська	331	356	396
Київська	384	363	411
Кіровоградська	328	349	352
Луганська	187	206	181
Львівська	839	851	783
Миколаївська	314	309	278
Одеська	451	435	373
Полтавська	571	584	651
Рівненська	487	400	407
Сумська	380	367	366
Тернопільська	310	294	312
Харківська	678	674	692
Херсонська	292	233	234
Хмельницька	649	662	714
Черкаська	661	620	616
Чернівецька	204	170	182
Чернігівська	424	373	350
м.Київ	306	327	290
м.Севастополь	-	-	-

Аналізуючи дані таблиці 2.2 видно, що кількість працевлаштованих осіб з інвалідністю у 2017 році, в порівнянні з 2016, майже не змінилася. Проте, в порівнянні з 2015, погіршилась.

Якщо розглядати ситуацію по регіонах, то найкраща ситуація у Донецькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Полтавській та Хмельницькій областях, їхні показники кількості працевлаштованих не зменшувались, за три роки, жодного разу не рухались в від'ємному напрямку. Розглядаючи таблицю 2.2 можна зробити висновок, що в 2016 році була найгірша ситуація із працевлаштуванням громадян з інвалідністю. А такі області як Чернігівська, Черкаська, Львівська, Луганська та м. Київ не створили нових робочих місць, більше того, у 2017 році не змогли відновити кількість робочих місць, які надавались у 2015 році.

Велику частину роботи проводять державні служби зайнятості, вони надають соціальні послуги особам з інвалідністю. До переліку послуг входять реєстрація особи з «особливим» статусом у Державній службі зайнятості, забезпечення професійним навчанням, пошук громадських та інших робіт тимчасового характеру для тимчасово безробітних осіб. У таблиці 2.3 наведені дані про фактичну кількість зареєстрованих осіб з інвалідністю станом на 01.01.2018 року та про кількість осіб, що отримали роботу, з «особливим» статусом.

Таблиця 2.3

Надання державною службою зайнятості соціальних послуг особам з інвалідністю за 2017 рік

Осіб Область	Мали статус безробітного (усього)	Всього отримали роботу (включаючи безробіт- них та	З них, безробітні особи з інвалідністю	Проходили професійне навчання	Брали участь у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру	Мали статус безробітного на кін. періоду
1	2	3	4	5	6	7
Україна	42 044	13 044	11 466	4 016	5 405	13 837

Закінчення таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6	7
Вінницька	2 454	791	734	202	226	827
Волинська	1 395	331	300	106	178	478
Дніпропетровська	1 643	864	831	172	161	387
Донецька	2 406	692	642	411	1 045	754
Житомирська	3 006	743	627	189	122	1 010
Закарпатська	480	162	134	62	55	145
Запорізька	2 643	661	610	182	304	873
Івано-Франківська	1 341	525	396	229	170	390
Київська	1 848	451	411	108	209	642
Кіровоградська	1 394	396	352	92	102	532
Луганська	583	300	181	76	74	191
Львівська	3 187	919	783	452	391	996
Миколаївська	1 486	332	278	103	153	538
Одеська	1 102	437	373	179	198	350
Полтавська	2 897	768	651	174	414	1 022
Рівненська	1 585	560	407	171	139	586
Сумська	1 529	404	366	67	111	580
Тернопільська	989	378	312	111	62	313
Харківська	957	712	692	209	301	143
Херсонська	849	315	234	50	59	308
Хмельницька	2 903	751	714	238	287	969
Черкаська	2 070	640	616	179	383	688
Чернівецька	830	192	182	91	109	263
Чернігівська	1 292	414	350	93	120	457
м. Київ	1 175	306	290	70	32	395

Самих лише даних, щодо працевлаштування недостатньо, це питання необхідно розглядати ширше. Адже кількість робочих місць не відповідає кількості осіб з інвалідністю, що здатні здійснювати трудову діяльність. Як приклад, можна навести дані зі зведеної таблиці 2.4 по даних таблиць , де

наведена кількість осіб з інвалідністю III групи в рази вища за надані роботодавцями місця.

Проте беручи до уваги дані, які надає Державна служба зайнятості, можна зробити висновок, що громадяни з інвалідністю, які стають на біржу праці, швидше забезпечуються роботою. І судячи з того, скільки осіб перебуває на обліку, можна зробити припущення, що якщо у нас велика кількість громадян з інвалідністю, то це ще не означає, що кожен хоче працювати.

На мою думку, необхідно враховувати кількість працюючих і тих хто хоче отримати роботу, і вже відповідно до цих запитів створювати робочі місця. Але підрахунки мають бути на постійній основі і здійснюватись принаймні один раз на рік.

Таблиця 2.4

Кількість осіб з інвалідністю на території України станом на 1 січня

		2016 р.[6]	2017 р. [6]	2018 р. [5]	2019 р. [7]
Усього		2614061	2603319	2635591	2659679
У тому числі	I групи	250299	240591	235365	226263
	II групи	918966	900478	899247	896110
	III групи	1291249	1306151	1341934	1375712
	Діти-інваліди до 18 років	153547	156099	159044	161594

За даними державних органів, що проводять щорічний збір інформації видно, що кількість осіб, які мали I і II групи інвалідності стало менше. Але не зважаючи на це кількість осіб з інвалідністю щорічно збільшується, тобто ми маємо, станом на 01.01.2017 рік 2447220 особи, а станом на 01.01.2019 рік 2498085 особи з інвалідністю (не враховано дітей-інвалідів віком до 18 років). Дані таблиці 2.4 це той випадок, коли показники ростуть, але несе це негативний характер. Більш детально можна розглянути ситуацію по регіонах за 2017-2019 роки в додатках Б, В та Г.

Натомість у таблиці 2.3 наведено дані звіту Державної служби зайнятості про кількість зареєстрованих громадян з інвалідністю, що перебували у статусі «безробітного». Переглядаючи дані таблиці 2.3, можна зробити висновок, що з

усіх працевлаштованих четверту частину становлять особи з інвалідністю. Тобто на одне робоче місце конкуренцію склали три громадянина без «особливого» статусу і одна особа з інвалідністю.

У таблиці 2.4 вказано зведені дані, про кількість осіб, що стояли на обліку у 2017 році, проте якщо порівняти таблицю 2.3 з таблицею 2.4, стає очевидним, що ті позитивні зміни, які продемонстровані в таблиці 2.4, насправді показують, скільки громадян з інвалідністю позбавлені роботи.

Проте питання можна поставити по-іншому: Скільки осіб з інвалідністю хочуть бути працевлаштованими? І відносно отриманих результатів робити висновки.

Тобто, навіть якщо не враховувати кількість офіційно зареєстрованих громадян з інвалідністю, а взяти лише тих хто стоїть на обліку у Державній службі зайнятості, то видно, що немає повноцінного забезпечення робочими місцями хоча б зареєстрованих осіб з інвалідністю.

За даними таблиці 2.5 видно, що позитивні зміни, хоч і не значні, але є. В працевлаштуванні громадян з «особливим» статусом та без нього, має бути зацікавлена держава, тому що зі збільшенням робочих місць зменшується кількість осіб, яким надають допомогу по безробіттю. Тут на зустріч приходять роботодавці, що надають робочі місця. У таблиці 2.5 видно, що 2017 році було надано 4,7 тисяч робочих, що на 20,5% більше ніж в попередньому.

Таблиця 2.5

Інформація про надання послуг державною службою зайнятості особам з інвалідністю

Показник	2016р.	2017р.	зміна значення	
			%	+(-) тис. осіб
1	2	3	4	5
Мали статус безробітного, тис.осіб	44,4	42,0	94,6	-2,4

Закінчення таблиці 2.5

1	2	3	4	5
Всього отримали	12,8	13,0	101,6	0,2

роботу(у т.ч. до набуття статусу безробітного), тис. осіб				
Проходили професійне навчання, тис. осіб	3,9	4,0	102,6	0,1
Кількість безробітних, охоплених профорієнтаційними послугами, тис. осіб	42,9	40,9	95,3	-2,0
Станом на:				
Показник	01.01.2017р.	01.01.2018р.	зміна значення	
			%	+(-) тис. осіб
Мали статус безробітного, тис.осіб	14,3	13,8	96,5	-0.5
Отримували допомогу по безробіттю, тис. осіб	12,3	11,8	95,9	-0.5
Кількість вакансій, на які могли бути працевлаштовані інваліди (за інформацією роботодавців)	3,9	4,7	120,5	0,8

Отже, сучасний стан ринку праці для кандидатів з інвалідністю у 2019 році достовірно не відомий. Але аналізуючи дані за 2017 рік, можна зробити висновок, що кількість наявних робочих місць не забезпечувала і половини попиту, що в свою чергу мало б викликати зацікавлення державних служб, для сприяння вирішення даного питання.

2.2. Правове регулювання соціального захисту людей з інвалідністю.

Андрій Третьак радник проекту Twinning, що за сумісництвом є експертом з питань соціальної політики вважає, що в Україні гарна законодавча основа, але іноді вона не працює. На питання «чому?» він відповідає: «Через те, як приймаються ці закони. Коли у Франції відбувався перегляд закону про інвалідність у 2005 році, цей процес тривав два роки. До складу робочої групи увійшли всі зацікавлені сторони: бенефіціари, громадські організації, спеціалісти,

науковці. Всі вони обговорювали закон впродовж двох років, але в решті решт усе суспільство було згодне з його фінальною версією».

Також він сказав, що в Україні посадові особи, що займаються законотворенням, не можуть збагнути, для чого закордонні спеціалісти даремно витрачали свій час (2 роки), адже закон можна написати за тиждень, беручи за приклад європейські законопроекти. В результаті ми маємо гарно написаний закон, що на території України не працюватиме, тому що він не базується на потребах українського суспільства[26].

Саме тому у Франції закони працюють, тому що в їхній розробці беруть участь всі зацікавлені сторони. Закони повинні будуватися за умови двостороннього діалогу, а не звичайного переписуванні законів. Це ті європейські норми, яка суттєво відрізняються від українських[26].

Соціальний захист громадян з інвалідністю забезпечує Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Основні положення статей цього закону сприяють створенню державою сприятливого клімату, а саме правового, економічного, політичного, соціально-психологічного. Всі ці чинники при сприянні та контролю держави мають забезпечувати рівні права та можливості за рівних умов для всіх громадян з та без особливого статусу.

У статті 4 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» говориться, що основне завдання державних органів цедіяльність, яка повинна виявляти та усувати перешкоди і бар'єри, що заважають гарантуванню прав та задоволення потреб, рівні права та можливості доступу до об'єктів громадського та цивільного призначення, об'єктів фізичного оточення, транспорту, зв'язку та інформації, з оцінкою індивідуальних можливостей, вмінь та вподобань, до яких можна віднести: освіту, культуру, працю, фізичну культуру та спорт, охорону здоров'я, соціальний захист, індивідуально розроблені програми для реабілітації громадян з інвалідністю і створення сприятливих умов для життя та життєдіяльності[89].

Однією з складових діяльності держави є соціальний захист інвалідів. До основних завдань якої можна віднести: гарантування рівних прав та можливостей громадян з інвалідністю на одному рівні з громадянами без «особливого» статусу, гарантування на виплату пенсії та державної допомоги, забезпечення відшкодувань та іншого роду виплат, пільги, соціальні послуги, реабілітація, встановлення опіки та піклування або стороннього догляду.

Громадянам з «особливим» статусом надаються пільги на основі посвідчення, яке підтверджує «особливий» статус, або пенсійне посвідчення чи посвідчення, яке підтверджує напрями розподілу соціальної допомоги відповідно до законів України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», «Про державну соціальну допомогу особам, що не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю». В даних законах для повнолітніх осіб вказано групу та причину інвалідності, для дітей відокремлена категорія «дитина з інвалідністю», в деяких випадках вказують їх основні форми захворювання, а саме по зору, слуху і з ураженням опорно-рухового апарату. Дані захворювання об'єднані в групу нозологічні форми захворювання.

Громадяни з «особливим» статусом, що позбавлені можливості отримувати пенсію чи соціальну допомогу згідно законів України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», «Про державну соціальну допомогу особам, що не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», на підставі довідки, що безкоштовно видається структурними підрозділами соціального захисту населення районних, районні у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконками міських рад за місцем проживання, мають право на отримання пільг. В даній довідці обов'язково вказуються прізвище, ім'я, по батькові, група та причина інвалідності, а в окремих випадках зазначають нозологічні форми захворювань. Центральний орган виконавчої влади формує та встановлює порядок видачі та форми даної довідки. Одним із завдань центрального органу виконавчої влади є формування державної політики в галузі соціального захисту населення[89].

Створенню нормальних умов життєдіяльності сприяють органи державної влади та місцевого самоврядування, в компетенції яких є забезпечити права громадянам з «особливим» статусом щодо включення до суспільних умов нарівні з іншими громадянами.

Стаття 5 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» визначає порядок визначення умов та потреб відповідно до висновку медико-соціальної експертизи та з урахуванням індивідуальних здібностей особи з «особливим» статусом до діяльності побутової і/або професійної. Соціальний захист особам з «особливим» статусом забезпечується, в повному обсязі, у вигляді індивідуальних програм медичної, соціально-трудової реабілітації та процесу ознайомлення. Індивідуальні програми відновлення є обов'язковими для виконання державними органами та іншими юридичними особами[90].

В статті 6, вище згаданого закону, говориться, що через суд або інший порядок, встановлений законом, забезпечується захист прав, свобод і законних запитів громадян з «особливим» статусом. Кожен громадянин, в судовому порядку, має право оскаржити рішення органу медико-соціальної експертизи про визначення/не визначення його особою з «особливим» статусом.

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та решта актів законодавства, що видані відповідно до нього, складають законодавство про соціальний захист громадян з «особливим» статусом. Стаття 7 даного закону вимагає від органів місцевого самоврядування забезпечити громадян з «особливим» статусом інформацією про зміни та доповнення законодавства про соціальний захист громадян з «особливим» статусом. Нормативно-правові акти, що мають зв'язок з матеріальним, соціально-побутовим і медичним забезпеченням громадян з «особливим» статусом, створюються та корегуються громадськими організаціями осіб з «особливим» статусом[2].

Громадяни України з «особливим» статусом, що мають групу інвалідності, на законних підставах можуть вимагати від держави пільги.

Отже, які ж пільги можуть отримати громадяни з «особливим» статусом I, II та III груп.

Громадяни з «особливим» статусом I, II і III групи інвалідності з боку держави забезпечуються:

- безкоштовним або зі знижкою 50% забезпеченням ліками, у випадку амбулаторного лікування і лише за рецептом лікуючого спеціаліста;
- соціальні виплати громадян не можуть перевищувати розмір мінімальної пенсії;
- безкоштовно чи на пільговій основі спеціальним взуттям, ортопедичними виробами, засобами пересування, протезами зубів, щелеп та очей, окулярами та слуховими апаратами;
- безкоштовним санаторно-курортними путівками, відповідно до медичних висновків;
- встановленням телефону на безкоштовній основі, за місцем прописки громадянина з «особливим» статусом;
- знижкою у розмірі 50% від загальної вартості квитка для проїзду в міському транспорті (регламент визначений законом);
- безкоштовний проїзд у пасажирському міському транспорті та транспорті приміського призначення, для особи з інвалідністю та для супроводжуючого (витрати на проїзд у метрополітені та користування службами таксі держава не покриває);
- безкоштовний проїзд у метрополітені для осіб з інвалідністю по зору та з ураженням опорно-рухового апарату;
- правом на поліпшення житлових умов в порядку, передбаченому діючим законодавством, можуть скористатися діти з «особливим» статусом та їх рідні[9].

В Україні у 2018 році пенсії надавалися, якщо громадянин був визнаний з повною або частковою втратою можливості працювати. Пенсії надавалися при наявності страхового стажу, що встановлюється під час настання інвалідності або в момент звернення за пенсією.

Період який потрібно пропрацювати, маючи страховий стаж, для різних вікових груп та груп інвалідності різний. Для I групи інвалідності прописано скільки страхового стажу має бути по настанню певного віку, а саме:

- 1 рік стажу – вік особи до 25 років;
- 2 роки – від 26 до 28 років;
- 3 роки – від 29 до 31 року;
- 4 роки – від 32 до 34 років;
- 5 років – від 35 до 37 років;
- 6 років – від 38 до 40 років;
- 7 років – від 41 до 43 років;
- 8 років – від 44 до 48 років;
- 9 років – від 49 до 53 років;
- 10 років – від 54 до 59 років[91].

Для II і III груп інвалідності теж вказані вікові межі, по настанню яких має бути нарахований страховий стаж:

- 1 рік стажу – до 23 років;
- 2 роки – від 24 до 26 років;
- 3 роки – від 27 до 28 років;
- 4 роки – від 29 до 31 року;
- 5 років – від 32 до 33 років;
- 6 років – від 34 до 35 років;
- 7 років – від 36 до 37 років;
- 8 років – від 38 до 39 років;
- 9 років стажу – від 40 до 42 років;
- 10 років – від 43 до 45 років;
- 11 років – від 46 до 48 років;
- 12 років – від 49 до 51 року;
- 13 років – від 52 до 55 років;
- 14 років – від 56 до 59 років включно[91].

Судячи з цих даних, можна стверджувати, що для того щоб отримати допомогу, необхідно мати в своєму запасі 15 років страхового стажу. Як здійснювалось нарахування виплат у 2018 році наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Нарахування пенсій по інвалідності у 2018 році

Група інвалідності	% від прожиткового мінімуму	Сума прожиткового мінімуму у 2018 році
I	100%	з 1 січня 2018 року — 1700 грн, з 1 липня — 1777 грн, з 1 грудня — 1853 грн
II	90%*	
III	50%**	

* виплати становлять 90%, при підтвердженні мінімального стажу. Проте, якщо у особи з II групою інвалідності є стаж, то виплати становлять 85% від прожиткового мінімуму. Натомість, II група інвалідності (робоча) повинна одержувати – 100% виплат[10].

Ситуація, яка утворилася не за один день, не дає адекватну соціальну допомогу та підтримку. На даний час, частина осіб з інвалідністю, в кращому випадку, мають мінімальний розмір пенсії, в гіршому ж – менше мінімальної.

Ще одна проблема – це щорічне збільшення непрацездатних громадян з «особливим» статусом, які є малозабезпеченими і потребують матеріальної та натуральної допомоги.

Окремо слід виділити медицину. В законодавстві чітко прописано, які групи по інвалідності можуть отримати безкоштовну допомогу лікарськими засобами, але це все на папері. Правда в тому, що через брак фінансування більшість громадян з інвалідністю не отримують допомоги. Фахівці вважають, що це спричинено різними факторами: нестабільна економіка, прожитковий мінімум не відповідає сучасним потребам, дорогі лікування та лікарські засоби. В свою чергу, це спричиняє скорочення кількості місць для осіб з інвалідністю, що могли б отримати безкоштовне санаторно-курортне лікування.

Останнє, що хочеться виділити, це освіта. Діти з інвалідністю можуть отримувати неповну середню освіту в спеціалізованих школах та будинках-інтернатах. Натомість середня та вища освіта, стають клопотом батьків дитини з

інвалідністю. Тому тут виникає конфлікт між реаліями та законом, що має забезпечувати рівні права та можливості.

2.3. Проблеми соціальної захищеності інвалідів та шляхи їх вирішення

Чуднівський районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (далі - РЦСССДМ) – це спеціальний заклад, який має на меті забезпечити організацію та проведення у довіреній територіальній громаді соціальної роботи із соціально незахищеними категоріями сімей, дітей та молоді, та не в змозі самостійно впоратися із складними життєвими обставинами та потребують сторонньої допомоги.

Основою функціонування РЦСССДМ сприяти задоволенню соціальних потреб сімей, дітей та молоді, що знаходяться у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги. Згідно статті 1 Закону України «Про соціальні послуги» до складних життєвих обставин належать - обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, в результаті чого особа частково або повністю не має (не набула або втратила) змоги самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті. Основними принципами діяльності РЦСССДМ є законність, добровільність, дотримання і захист прав людини, системність, доступність, конфіденційність, відповідальність, за дотримання етичних та правових норм, під час надання допомоги, недопущення негуманних і недискримінаційних дій щодо соціально незахищених категорій сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.

При районному центрі функціонують спеціалізовані формування: «Мобільний консультаційний пункт соціальної роботи» - спеціалізоване формування, для здійснення соціально – профілактичної роботи у віддалених населених пунктах з сім'ями, дітьми та молоддю, які опинились в складних життєвих обставинах. Служба соціальної підтримки сімей – спеціалізоване

формування для здійснення соціальної підтримки різних категорій сімей, які перебувають в складних життєвих обставинах.

Основними завданнями районного центру є:

- проводити соціально-профілактичну роботу, спрямовану на запобігання складних життєвих обставин сімей, дітей та молоді;
- виявляти сім'ї, дітей та молодь, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги;
- здійснення організаційно-правового, методичного та інформаційного забезпечення діяльності районного центру;
- проводити інформаційно-просвітницької роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;
- забезпечувати впровадження нових соціальних технологій, спрямованих на раннє виявлення сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги; здійснення соціальної роботи з сім'ями, де виховуються діти з функціональними обмеженнями; здійснення соціального супроводу сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, надання їм соціальних послуг за результатами проведеної оцінки потреб їх у таких послугах; забезпечення взаємодії із структурними підрозділами місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також залучення потенціалу територіальної громади до проведення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю; вивчення потреб учасників АТО у послугах, надання психологічної підтримки, здійснення початкової оцінки потреб дітей та їх сімей; участь у роботі з надання допомоги учасникам антитерористичної операції та їх сім'ям.

Види соціальної роботи - це способи спрямованості соціальної роботи, визначення її змісту в залежності від поставлених цілей. Соціальна робота здійснюється за видами: соціальне обслуговування, соціальний супровід, соціальна профілактика, соціальна реабілітація[103].

Проблеми осіб з інвалідністю з кожним роком стають все більше масштабнішими, не лише на території України, а й в світі.

За даними світових організацій, що займаються соціальним захистом, одна особа з десяти має статус «особа з інвалідністю». В Україні такі підрахунки можуть бути лише умовними, тому що останній перепис населення було здійснено в 2001 році.

Отже, ми не можемо зіставити кількість осіб з «особливим» статусом до кількості населення. Наприклад, для того щоб визначити новий відсоток робочих місць, які має надавати роботодавець.

Соціальна політика держави повинна формуватися у контексті загального як соціального так і економічного фону. Тому що вона є залежною від соціальної політики та економіки держави. Сумарний досвід вказує на те, що позитивні зміни відбуваються там де є зацікавленість з однієї сторони, в першому випадку цільова політика уряду, та ініціативність й інтереси з іншої, в даному випадку особи з «особливим» статусом.

За часів СРСР, до 90-х рр.. минулого століття, громадяни з «особливим» статусом отримували грошові виплати та соціальне забезпечення, але не соціальний захист. В період незалежності України змінилася політика соціального захисту громадян з «особливим» статусом. Дана політика забезпечує спеціальні та рівні умови і можливості для самореалізації кожного громадянина.

Чотири основні сфери в яких діє політика соціального захисту:

- медична;
- соціальна;
- політична;
- нерівних можливостей.

В медичній сфері особа з «інвалідністю» це особа з патологією. Це призвело до медикалізації соціальних програм, націлених на забезпечення допомоги особам з «особливим» статусом. Мінус даної програми в тому, що вона має спеціалізований характер. Тобто, коли особа з інвалідністю, найчастіше

дитина з інвалідністю, вилучається з родини і поселяється в школу-інтернат, то вона:

- втрачає підтримку родини;
- ізольована від соціуму;
- ущемлена соціальному статусі.

Завданням соціального захисту є забезпечення сприятливих умов для розвитку особи як особистості, яка зможе соціально функціонувати. Для цього різні державні структури створюють соціальні служби, сприяють створенню спеціалізованих програм, які в процесі реалізації є механізмами, а не засобами з соціальної реабілітації осіб з «особливим» статусом.

Мінусом соціальної сфери є те, що особа з інвалідністю від такого захисту і підтримки, виступає пасивним об'єктом. Як підтвердження можна використати інформацію про діяльність соціальних центрів. Дані центри хоч і зробили ривок у розвитку, але не забезпечують повноцінного права особам з обмеженими можливостями самостійно приймати чи вибирати позицію, у вирішенні проблем з якими вони зіштовхнулися.

В політичній сфері, особи з «особливим» статусом це меншість, на яку не особливо звертають увагу, через це громадянські права несправедливо зневажають. Це дало поштовх для створення рухів за права осіб з «особливим» статусом, для відновлення їхньої соціальної ролі.

На основі цього, політична сфера стала керуватися тим, що громадянин з «особливим» статусом та його рідні, мають бути експертами у розробці та створенні соціальної політики, яка зможе гідно забезпечувати нормальні умови життєдіяльності.

Термін «культурний плюралізм» іншим словами звучить як «нерівні можливості». В даному ракурсі громадян з обмеженими можливостями сприймають не як осіб з патологією, а як громадян, які не забезпечені громадянськими правами в повному обсязі. Основним завданням поняття «нерівних можливостей» є ліквідація фізичних та психологічних перешкод в середовищі життєдіяльності осіб з інвалідністю. Для цього створюються

соціальні служби, різноманітні засоби та методи, адже соціальна сфера роботи є важливим аспектом забезпечення професійної підтримки, захисту, допомоги, соціальної адаптації, інтеграції та реабілітації.

Цінність даної концепції полягає в тому, що особа з інвалідністю має альтернативу вибору та рівні можливості від соціальних служб. Також для незалежності громадянина з інвалідністю є якість життя в умовах забезпечення спеціалізованої допомоги.

Об'єднання всіх чотирьох сфер діяльності дозволить сформувати сучасну українську систему соціального захисту, в якій буде закладено гуманізм до осіб з інвалідністю, особистісний та діяльнісний підхід. Так громадянин з «особливим» статусом не відчуватиме себе неповноцінним, соціальне бачення особистості стане ширшим та всебічним, що дозволить розкрити її соціальне значення.

Завданням гуманістичної ідеї є поширення правильних асоціацій щодо людей з обмеженими функціональними можливостями, що це не медична патологія, а швидше соціальна проблема нерівних можливостей.

Для цього слід впровадити цілий комплекс для розв'язання проблем осіб з інвалідністю у різних напрямках:

- державному – матеріальне забезпечення, працевлаштування та зайнятість;
- законодавчому – правове регулювання соціальної політики;
- соціальному – соціально-побутова підтримка, інформаційне забезпечення;
- медичному – медичне забезпечення, комплексна багатoproфільна реабілітація;
- освітньому – освіта та фахова підготовка.

На сьогоднішній день частина напрямків вже реалізується за рахунок:

- пенсій;
- державного соціального страхування;
- державно соціальної допомоги;
- системи пільг та компенсацій(соціальна підтримка);
- фінансового забезпечення програм соціального захисту осіб з «особливим» статусом;

- медичного забезпечення осіб з «особливим» статусом;
- освіта;
- соціальна та професійна реабілітація[11].

Як висновок, по правовому регулюванні можна сказати, що приймається велика кількість законів та законопроектів, вносяться поправки, але громадяни з інвалідністю все рівно не отримують гідного захисту. До того ж створюються лише нові інстанції, нові, і нікому не потрібні, форми заповнення бланків, що все більше заганняють особу з інвалідністю та її родичів в глухий кут.

На мою думку, потрібно створювати умови не на папері, а реальними справами. Тобто не лише писати закони, а й діяти. Також необхідно реформувати деякі аспекти соціального захисту.

Щодо системи соціального захисту, то вона не працює належним чином. Чверть громадян з «особливим» статусом отримують пенсії у мінімальному розмірі, а подекуди й менше. Сюди можна додати малозабезпечених непрацездатних громадян, чисельність яких постійно збільшується, їм необхідна матеріальна та натуральна підтримки.

В Україні особи з інвалідністю можуть отримати неповну професійну підготовку, її надають спеціалізовані школи та будинки-інтернати. Освіта, що надається, не потребує високої кваліфікації і пов'язана з ручною роботою.

Натомість кращим варіантом може бути підготовка провідних спеціалістів з кадрів з «особливим» статусом, які змогли б створити конкуренцію на ринку праці. Також особи з інвалідністю, з гарною професійною підготовкою, могли б створювати нові організації чи підприємства та працевлаштовувати там осіб з обмеженими функціональними можливостями.

В українському законодавстві є Закон «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», що зобов'язує державні структури забезпечувати особам з інвалідністю вільний та безперешкодний доступ до інфраструктури за місцем проживання. До інфраструктури міста можна віднести житлові, громадські і виробничі споруди, громадський транспорт, і якщо тут є якісь зрушення, то

недоступність соціальної інфраструктури позбавляє громадян з «особливим» статусом почувати себе повноцінно.

Сучасна ситуація така: міста України не пристосовані навіть на 50% для нормальної життєдіяльності осіб з «особливим» статусом. Сходові клітини не обладнані пандусами, в деяких випадках по них неможна навіть спуститись і піднятись, тому що вони встановлені з порушенням будівельних норм. Громадські місця такі як магазин, аптека, навчальний заклад, кінотеатр, кафе та ресторани недосяжні для клієнтів з інвалідністю без сторонньої допомоги.

Отже, соціальний захист як інституція захисту населення, невід'ємною частиною якого є населення з інвалідністю, потребує підтримки, допомоги та вдосконалення у таких сферах:

- законодавчій;
- фінансовій;
- економічній;
- адміністративній;
- науково-технічній.

Вирішення даних проблемних питань дозволить соціалізуватись громадянам з інвалідністю в сучасному світі, вони перестануть відчувати себе покинутими, не почутими та непотрібними. Плюс є також для України, адже вирішивши вище згадані проблеми, наша країна зможе стояти в одному ряді з іншими цивілізованими країнами світу.

Розділ 3. Напрями удосконалення механізмів соціального захисту інвалідів.

Експерт ЄС А. Третяк виділяє три основні, на його думку, кроки, що дозволять українській владі покращити сферу соціальної політики. Він вказав на належне визначення людей, децентралізацію соціальних послуг та фінансування.

Належне ставлення до громадян з інвалідністю або просто громадян, яким потрібна соціальна допомога, є сучасною основною проблемою. Тому що в сучасній системі виникає конфлікт інтересів: установи, що складають списки необхідних продовольчих і непродовольчих товарів, будь-якого роду забезпечення чи допомоги, отримують кошти для розподілення між особами з інвалідністю відносно потреб. Саме в їхніх інтересах виявити якомога більше бенефіціарів.

Вирішити ситуацію можна за допомогою децентралізації бюджету на соціальні проблеми. Це необхідно робити спочатку на обласному рівні. Тому що якщо звалити відразу весь спектр повноважень соціальних послуг на рівні селищ, то соціальна політика розпадеться, адже в селищах недостатня кількість компетентних спеціалістів, що можуть правильно поставити пріоритети.

Під децентралізацією фінансування мається на увазі фінансування послуг, а не установ, що їх надають[26].

Важливим при вивченні соціального захисту громадян є аналіз змісту. Складовими соціального захисту є загальнообов'язкове соціальне страхування, державне забезпечення, соціальна допомога та підтримка.

Соціальна допомога призначається Державним та місцевими бюджетами у формі матеріальної допомоги незалежно від розміру доходу.

Соціальна підтримка – допомога, що надається у грошовій або натуральній формі, соціальними послугами та пільгами родинам та громадянам, що мають скрутне становище та не можуть з нього самостійно вийти. Державне (пенсійне) забезпечення надає медичні послуги та соціальну допомогу військовослужбовцям, робітникам органів внутрішніх справ, компетенцій та пільг громадянам, що потерпіли від катастроф.

У загальнообов'язкове соціальне страхування входить матеріальне забезпечення та надання соціальних послуг громадянам у разі хвороби чи втраті працездатності та інше.

Фінансова складова в соціальному захисті проявляється у формуванні та використанні фінансових ресурсів. Узагальнені відмінності відображені на рисунку 3.1 [29].

Соціальний захист			
	Соціальне страхування	Соціальне забезпечення	Соціальна допомога
Основні інструменти формування фінансових ресурсів	Страхові внески фізичних та юридичних осіб з фонду оплати праці	Загальнодержавні та місцеві податки та збори	Загальнодержавні та місцеві податки та збори, кошти благодійних організацій
Способи акумулювання фінансових ресурсів	Позабюджетні цільові фонди соціального страхування	Державний та місцевий бюджети	Державний та місцевий бюджети, благодійні фонди
Умови та порядок використання фінансових ресурсів	Соціальні виплати застрахованим особам у випадках, передбачених чинним законодавством або договором страхування	Виплати, визначені чинним законодавством без наявності сплати будь-яких внесків чи платежів	Надання матеріальної допомоги або послуг нужденним верствам населення

Рис. 3.1 Характеристика форм соціального захисту населення

Кошти державного та місцевого бюджетів є основним джерелом фінансування заходів соціального захисту та забезпечення в Україні. Щорічно сума видатків з державного бюджету збільшується, дана тенденція зображена у таблицях 3.1 та 3.2. У таблицях також вказано і інші статті видатків. І за даними таблиць видно, що видатки на соціальний захист та забезпечення стоять на другому місці за розміром виплат. Проте розмір виплат не відповідає загальним потребам та запитам громадян з «особливим» статусом.

Таблиця 3.1

Видатки державного бюджету України (функціональна класифікація)**на 31.12.2017р.(млн. грн.) [27]**

(за 2017 р.)	Код бюджетної класифікації	Видатки	%
Усього		839243,7	100
Загальнодержавні функції	0100	142446,9	16.9
у т.ч. Обслуговування держборгу	0170	110456,1	13.2
Оборона	0200	74346,2	8.9
Громадський порядок, безпека, судовавлада	0300	87845,0	10.5
Економічна діяльність	0400	47000,1	5.6
Охорона навколишнього середовища	0500	4739,9	0.6
Житлово-комунального господарство	0600	16,9	0.0
Охорона здоров'я	0700	16729,1	1.9
Духовний та фізичний розвиток	0800	7898,1	0.9
Освіта	0900	41140,2	4.9
Соціальний захист та забезпечення	1000	144478,3	17.2
у т.ч. Соціальний захист пенсіонерів	1020	133458,6	15.9
Міжбюджетні трансферти	0180	272602,9	32.5

Таблиця 3.2

Видатки державного бюджету України (функціональна класифікація)**на 31.12.2018 2018 р. (млн. грн.)[28]**

(за 2018 р.)	Код бюджетної класифікації	Видатки	%
Усього		985842,0	100
Загальнодержавні функції	0100	162949,9	16.5
у т.ч. Обслуговування держборгу	0170	115431,2	11.7
Оборона	0200	97024,0	9.8
Громадський порядок, безпека, судовавлада	0300	116875,6	11.9
Економічна діяльність	0400	63600,7	6.5
Охорона навколишнього середовища	0500	5241,2	0.5
Житлово-комунального господарство	0600	296,9	0.03
Охорона здоров'я	0700	22617,9	2.3
Духовний та фізичний розвиток	0800	10107,1	1.03
Освіта	0900	44323,4	4.5
Соціальний захист та забезпечення	1000	163865,6	16.6
у т.ч. Соціальний захист пенсіонерів	1020	150091,0	15.2
Міжбюджетні трансферти	0180	298939,7	30.3

Якщо уважно розглянути таблиці 3.1 та 3.2, то видно, що видатки з державного бюджету на соціальний захист та забезпечення в основному йдуть на соціальний захист пенсіонерів, а це 15,9% у 2017 році та 15,2% у 2018 році. Навіть якщо у відсотковому співвідношенні ми бачимо зменшення, насправді ж відсоток виплат на соціальний захист пенсіонерів з соціального захисту та забезпечення виріс з 89,4% у 2017 році до 91,5% в 2018 році від загальної суми виділених коштів на соціальну політику.

Зростання суми видатків на соціальний захист не супроводжується значним підвищенням соціальних гарантій. Велика частина коштів розрахована на пільги та субсидії, через це виникає нестача коштів для фінансової підтримки програм соціального захисту і забезпечення. Це зумовлено тим, що наявна система пільг є з фінансової сторони непрозора, необґрунтована, а з соціальної — несправедлива[29].

Соціальна допомога в Україні є двох видів: державна і недержавна. Недержавна соціальна допомога здійснюється за рахунок благодійних фондів[29].

Для вдосконалення пріоритетних напрямів у системі соціального захисту та забезпечення громадян в Україні потрібно:

- вдосконалити нормативно-правову базу соціального захисту всіх верств населення;
- сприяти зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць та збереження існуючих, впровадити систему детінізації доходів населення;
- переглянути систему критеріїв та підстав, що надають громадянам пільги та соціальні нарахування;
- використовувати міжнародний досвід законотворення, а не переписувати європейські закони, беручи їх за зразки;
- прозорість та координація фінансування всіх державних програм соціального напрямку;
- переглянути умови надання пільг, для соціально незахищених осіб;
- оптимізувати мережу розпорядників бюджетних коштів.

Якщо взяти до уваги, той факт що особи з «особливим» статусом були завжди, то на мою думку, до цього часу уряд мав би вже пристосуватись. Хтось може сказати, що раніше осіб з інвалідністю було менше – це так, але факт залишається фактом – вони були і є!

Як приклад можна взяти будівельні норми. Їм зараз не відповідає більшість новобудов, а те що вони не призначені для проживання осіб з обмеженими функціональними можливостями це сто відсотків. Коли будуються будинки, не враховується, що в ньому може проживати особа з інвалідністю. Їх не обладнують пандусами, а якщо і обладнують, то вони непридатні та незручні в експлуатації, спеціальними ліфтами та відповідною шириною коридорами, ще сюди можна віднести благоустрій навколо будинку, який обмежує рух через тротуари.

Тому ще одне питання яке потрібно вирішити це благоустрій території, написання нових будівельних норм. Для цього потрібна співпраця держави, яка буде здійснювати контроль, зацікавлених осіб (особи з інвалідністю та члени їх родин) та спеціалісти, які зможуть це правильно зафіксувати, наприклад в будівельних нормах.

Унікальним випадком стало реагування держави в період антитерористичної операції (далі АТО). Така ситуація в країні стала актуальним завданням для центрального та місцевого рівнів органів державної влади. Це призвело до розбудови системи соціальної допомоги та реабілітації учасників АТО.

«У минулому році ми розпочали цю роботу і замінили надання окремих пільг та соціальних гарантій, зокрема забезпечення житлом учасників АТО, та виплату грошової компенсації і вже бачимо позитивні результати.

У 2017 році ми переведемо максимальну кількість соціальних програм на механізми надання грошових компенсацій за послуги, які обрала сама людина виходячи з власних потреб, а не рішень чиновника. Зокрема, вже прийняті Урядом рішення про запровадження компенсації за санаторно-курортне лікування осіб з інвалідністю, постраждалих внаслідок Чорнобильської

катастрофи, учасників АТО» – Андрій Рева, міністр соціальної політики України з 14 квітня 2016 року до 29 серпня 2019 року [30].

«На сьогодні прийняті усі рішення щодо захисту прав учасників АТО, визначені Указом Президента України від 18 березня 2015 року № 150 ("Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції"),- зазначив урядовець Андрій Рева. – Зокрема, запроваджені державні програми соціального захисту щодо реабілітації, санаторно-курортного лікування, протезування та забезпечення технічними засобами реабілітації, забезпечення житлом, про що згадувалося»[30].

Для допомоги та вирішення проблем пов'язаних з наслідками АТО, а це і травми, і інвалідність, і необхідність в психологічній реабілітації, в кожному регіоні реалізують додаткові програми соціальної підтримки учасників АТО та членів сімей загиблих. Створюються мережі центрів реабілітації за участі міжнародних та громадських організацій.

Міністерство соціальної політики України має завдання: створити цілісну систему реабілітації та повернення до мирного життя учасників АТО. Для цього можна використати вже набутий за 5 років досвід в цих питаннях та в міжнародному співтоваристві, що забезпечують відповідними проектами та програмами допомогу Україні[30].

Я вважаю, що коли великою кількістю громадян, які пройшли зону АТО і отримали травми та поранення, в результаті яких отримала інвалідність, більше опікуються волонтери, то можливо краще їх залучити до розподілу коштів на цільові витрати. Тут можна взяти за приклад досвід Франції[26].

Також прикладом можуть бути розвинені країни. Важливою складовою соціального захисту в них є охорона здоров'я. Нижче наведено гарні приклади надання громадянам медичних послуг і у кожній країні вони відрізняються[31].

У Швеції доступне медичне обслуговування всіх громадян, з громадянством чи дозволом на перебування на час праці. 80% це внески роботодавців, громадян та дотацій та 20% - оплата пацієнтів та продаж послуг[81]. У Франції обов'язкове медичне страхування, за рахунок внесків та спеціальних

податків[82]. Бельгія має загальнодоступне та відносно дешеве медичне обслуговування для всіх громадян, але дороге для роботодавців і платників податків. Фінансування здійснюється з централізованого Національного управління соціального страхування (внески роботодавців, робітників та пенсіонерів, бюджетних дотацій, від ПДВ, 10% з приватного страхування автомобілів та фармацевтичних підприємств)[83]. Для США характерна система приватного страхування. Федеральний уряд надає медичне страхування лише найбільш вразливим та літнім людям: пенсіонери отримують кошти з фонду Medicare, а бідні з фонду Medicaid[84]. Система бюджетного фінансування охорони здоров'я притаманна Великій Британії, здійснюється за рахунок надходження від податків, близько 90%[85]. В Ізраїлі немає системи медичного страхування, 94% громадян самостійно страхують здоров'я за рахунок медичного страхування[86]. Алжир має спеціальні муніципальні заклади, що фінансуються за рахунок муніципальних чи територіальних бюджетів[87].

На мою думку, кожна з цих країн не відразу вибрала існуючу модель охорони здоров'я, яка всіх задовольняла б, проте все працює. Взагалі медичне страхування потрібно розвивати в Україні, адже воно дає впевненість, у випадку непередбачуваних ситуацій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На підставі наведених даних можна підсумувати загальну ситуацію про стан соціальної політики у системі соціального захисту населення. Було виділено низку проблемних питань, які потрібно невідкладно вирішувати. Законодавча база, яка не працює в інтересах осіб з інвалідністю, наявність соціальних пільг на які витрачається велика частина видатків, недосконалість системи фінансового забезпечення та бюрократія органів соціального захисту.

Отже, в системі соціального захисту необхідні реформи, впровадити нові шляхи та методи, які не потребують надзвичайних витрат, а матеріальні засоби забезпечать результативність на користь осіб, що потребують соціального захисту та підтримки.

Є декілька напрямів, які можуть покращити ситуацію: відмова від пільгового та дотаційного забезпечення на користь адресної допомоги або правильно співвідносити адресність і без адресність, відповідно до фінансового становища особи чи сім'ї, скорочення переліку незрозумілих соціальних виплат, спростити систему адміністрування соціальних пільг для громадян, що мають на них право, користування системою медичного страхування, удосконалити законодавство у соціальній сфері, за рахунок діалогу держави та осіб з інвалідністю, їх родичів, зменшити монопольний вплив держави на ринок соціальних послуг, створити умови для самореалізації економічно активного населення, створення та забезпечення робочими місцями громадян з інвалідністю, відповідно запитів, першочергове влаштування на роботу тих осіб з інвалідністю, що стоять на обліку в Державних центрах зайнятості, забезпечити особам з інвалідністю всі можливі умови для отримання освіти, щоб в майбутньому вони могли скласти повноцінну конкуренцію на ринку праці, децентралізація повноважень з центрального апарату на регіональні, не перешкоджання діяльності недержавним громадським організаціям, втілення будь-якої соціальної програми після соціальної експертизи та моніторингу, інтегрована система забезпечення соціальних послуг особам та їх родинам, на підставі уніфікованих мінімальних стандартів та прийнятих технологій.

Реформувавши систему соціального захисту зможемо отримати зменшення видатків з державного бюджету та покращення соціального становища незахищених верств населення. Ще одним першочерговим завданням є вирішення ситуації в зоні ООС (Операція об'єднаних сил), яка є причиною збільшення кількості осіб з інвалідністю за даними щорічних статистичних досліджень.

Реалії 2001 – особи з інвалідністю в Україні вважаються найбільш скривдженою верствою населення. Тому що вони позбавлені контакту з соціумом та можливості самореалізації. На даний час існує програма «Соціум», яка поєднує в собі нові форми співпраці громадських організацій та органів влади, що працюють для покращення умов соціального становища та їхньої інтеграції в суспільство[100].

Як приклад можна взяти Київську асоціацію інвалідів-водіїв із ручним керуванням «ІВАР». “Автошкола ІВАР” з 1996 року готує водіїв категорії В та інвалідів-водіїв з ручним керуванням. Крім того, підприємство “Автошкола ІВАР” є ліцензованим недержавним професійно-технічним навчальним закладом, який навчає на професію водія та допомагає з працевлаштуванням за спеціальністю. Особливе ставлення працівники автошколи приділяють водіям з інвалідністю, ставлячи перед собою мету допомогти їм прискорити процес реабілітації, знайти стабільну роботу та повернутися до нормального життя. Окрім того, вони надають широкий спектр допомоги та послуг людям з обмеженими можливостями. Серед них: допомога працевлаштування після отримання професії водія, юридичний супровід отримання автомобіля через гуманітарну допомогу з закордону, переобладнання особистого автомобіля додатковими індивідуальними функціями та приладами тощо[101].

На Заході увагу акцентують на тому, що людина яка заробляла на хліб технічною чи фізичною працею, має усвідомити, що вона стала не гіршою, а іншою. Це дозволяє вирішити соціальну проблему та заразом одужує морально, позбувшись застарілих і нав'язливих упереджень.

В Україні проблема працевлаштування громадян з «особливим» статусом наразі немає такого ж ефекту як на Заході. Проте дещо, звісно, зроблено, але велика кількість задумів та проектів не можуть бути втілені в життя. Головна проблема не матеріальна, швидше за все це звичайна відсутність бажання. Тому в особи з «особливим» статусом вважають себе зайвими в суспільстві.

“Змінити такий стереотип у ставленні до інвалідів можливо, лише надавши їм можливість реалізуватися самостійно, а це означає — самостійно пересуватися і не бути тягарем для інших”, – вважає голова асоціації інвалідів – водіїв автомобілів із ручним керуванням ІВАР Ігор Дудник[100].

Для того, щоб Києві був запущений пілотний проект «Соціалізація осіб з інвалідністю», необхідно детально проаналізувати та вивчити, яким чином можливо поліпшити якість життя осіб із обмеженими функціональними можливостями, а також – що конкретно необхідно зробити для більш повної і комфортної їх участі в суспільному житті. Паралельно з цим необхідно затвердити і реалізувати «Концепцію рівних громадянських прав для людей з обмеженими можливостями», що надасть змогу офіційно розцінювати їх не як осіб із «особливим», а як гідних громадян України та споживачів специфічних послуг і товарів, а також реальну продуктивну силу суспільства[102].

Для цього необхідно вирішити ряд завдань:

- усунути соціальну ізоляцію. Для того щоб змінити ситуацію на краще, необхідно, глибше зрозуміти суть проблеми. Ми бачимо ознаки інвалідності: палицю, милиці, слуховий апарат, візок, але не бачимо самої людини. У центрі ж уваги повинна знаходитися сама особистість, тоді стане ясно, що у більшості випадків інвалідність не заважає людям жити повноцінним життям і приносити користь суспільству;
- враховувати посттравматичний синдром АТО. Сьогодні проблема осіб з інвалідністю набуває для України особливо актуального значення внаслідок воєнної агресії Росії. Багато українських воїнів отримали під час бойових дій серйозні поранення, які призвели до інвалідності. Також багато постраждалих серед цивільних. Ситуація складається таким чином, що після закінчення АТО

осіб з інвалідністю в Україні стане відчутно більше. Тому вже зараз необхідно на державному рівні подумати про створення програм із залучення цієї категорії осіб з інвалідністю до всіх сфер життя українського суспільства, про створення умов доступності для них закладів охорони здоров'я, санаторно-курортного лікування, зайнятості, культурних закладів, про досяжність юридичного забезпечення та інформації. Не менш важливим є психологічний чинник, адже у великої кількості осіб з інвалідністю, які захищали Україну, може розвинути посттравматичний синдром АТО. Але однієї державної допомоги з обмеженим бюджетом буде замало, щоб допомогти всім. Тому на часі створення цільового благодійного «Фонду реабілітації і допомоги людини з інвалідністю АТО»;

- потенціал людей з обмеженими можливостями. Ставлення до людей з особливими потребами є мірилом людяності і толерантності в суспільстві. Таким чином, ще однією цариною, що потребує в Україні свого переосмислення, є зміна ставлення до людей з особливими потребами. Слід не лише формувати державні і недержавні організації, які займаються їхніми проблемами, а повсюдно створювати людини з інвалідністю такі умови життя і праці, котрі б автоматично інтегрували їх до повноцінної участі у всіх сферах суспільної діяльності[102].

Отже, почавши з невеликих кроків, з надання можливості людям з особливими потребами нормально пересуватися у всіх видах транспорту, без проблем потрапляти до громадських будівель, отримувати роботу, задовольняти свої культурні потреби, ми наблизимо не тільки їх, а й себе до сучасного цивілізаційного рівня. Це дозволить змінити соціальне становище громадян з «особливим» статусом і підніме Україну на рівень розвинених країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://buklib.net>Право соціального забезпечення Ярошенко І.С. Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.
2. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»
3. Бібліотека статей// Практика кадровика//Норматив працевлаштування осіб з інвалідністю[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://hrliga.com/>
4. Фонд соціального захисту інвалідів[Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://www.ispf.gov.ua/Default.aspx>
5. Державна служба статистики України[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf
6. Державна служба статистики України[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_szn_zb.htm
7. Державна служба статистики України[Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/zb_szn_2018.pdf
8. Працевлаштування та зайнятість людей із інвалідністю: Довідник для роботодавців/Семигіна Т.В., Іванова О.Л., 2010. —140 с
9. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://znaj.ua/society/pilgydlya-invalidiv-yaki-vyplaty-mozhut-otrymaty-ukrayinci>
10. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>
11. Наукова бібліотека: Філософські проблеми гуманітарних наук (Збірка наукових праць)/ Гірман А.П., [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://www.info-library.com.ua>
12. Соціальний захист інвалідів в Україні: Наукова стаття/ Завіновський І.С., Ковальчук Ю.І., 2015.
13. Концептуальні засади соціальної політики України: Наукова стаття/ Ушенко Н.В., Шило К.М., 2014.

14. Пирожков С.І. Людський розвиток та соціальна політика / С.І. Пирожков // Поглиблення ринкових реформ та стратегія економічного розвитку України до 2010 року . — К.: УкрІНТЕІ, 1999. — Ч.ІІ. — Т.ІІ. — С. 7-10.
15. Роль соціальної політики у розвитку людського потенціалу: Наукова стаття/ Квітка А.В., 2015.
16. Економічна сутність соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки в Україні: Наукова стаття/ Оберван О.Р., 2012.
17. Пріоритети соціальної політики, які сприяють виходу України на траєкторію сталого розвитку: Наукова стаття/ Третяк В.П., 2013.
18. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с.
19. Соціальна політика в умовах глобалізації: регіональний та національний досвід: Наукова стаття/ Мякушко Н., 2014.
20. Біляєв О.О. Соціальна економіка// Соціальна політика:суть, основні принципи. — К.: КНЕУ, 2003. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.srines.com/book_1314_chapter_29_1._Soalna_poltika:_sut,_osnovn_prinipi.html
21. Мандибура В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання / В. О. Мандибура; ред: Д. П. Богиня. — К. : Парлам. видво, 1998. - 255 с.
22. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Е. М. Лібанова. - К.: КНЕУ, 2008. — 328 с.
23. Лопушняк Г. С. Державні соціальні стандарти, гарантії та нормативи: сутнісно-проблемні аспекти / Г. С. Лопушняк // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. — 2014. — № 2. — С. 491-499.
24. Мельниченко О. А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: монографія / О. А. Мельниченко. — Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2008. — 232 с

25. Якість життя населення і соціальні стандарти: розвиток поняття йно-категоріального апарату: Наукова стаття/ Дятлова В.В., Гутарева А.В., 2015.
26. ЄС в Україні // Експерт ЄС Андрій Третяк: « Соціальна політика має ґрунтуватися на реальних потребах...» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://euukrainecoop.net/2014/12/19/social-policy-reform/>
27. Міністерство фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2017/>
28. Міністерство фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2018/>
29. Фінансування соціального захисту населення: Наукова стаття / Остапенко А.Л., Загребя І.Л., 2015.
30. Міністерство соціальної політики України/ Андрій Рева: «Соціальна політика не пристосовуватиметься до обмежених фінансово–матеріальних ресурсів, а реформуватиметься задля соціальної справедливості та підвищення добробуту громадян» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/news/12736.html>
31. Зарубіжний досвід соціального захисту населення: Наукова стаття / Марлян О.Р., Сибірцев В.В, 2016.
32. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави / Н. Флорескул // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №2.
33. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні: Учебник. / І.М. Сирота. –Х.: «Одиссей», 2000. – 373 с.
34. Кичко І.І. Страхування як елемент фінансового механізму соціального захисту / І.І.Кичко // Фінанси України. – 2005. – №4. – С.
35. Приходько С. Окремі питання вдосконалення системи загальнообов’язкового державного соціального страхування громадян в Україні / С. Приходько // Правове регулювання економіки. – К., 2001. – Вип.2.
36. Соціальна політика та економічна безпека / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Є.І. Крихтіна. – Донецьк : Каштан, 2004. – 336 с.

37. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, О. М. Палій. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.
38. Грушко В. І. Пенсійна система України : навч. посіб. / В. І. Грушко. – К., 2006. – 496 с.
39. Бичков С.І. Теоретичні аспекти формування системи соціального забезпечення / С.І. Бичков // Державне управління : теорія та практика. – 2006. – №1. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2006-1/txts/SOCIALNA/06bsiszn.pdf>
40. Хапланова Є. М. До визначення поняття «соціальний захист осіб похилого віку» / Хапланова Є. М. // Форум права. – 2008. – № 1. – С.
41. Лібанова Е.М. Ринок праці та соціальний захист / Е.М. Лібанова, О.М. Палій. – К., 2004. – 491 с.
42. Гончаров А. Поняття соціального захисту / А. Гончаров // Підприємництво, господарство і право. –2009. – №10. – С. 126-129.
43. Лагутін В.Д. Людина та економіка: соціоекономіка : навч. посіб. для вузів / В.Д. Лагутін. – К. : Просвіта, 1996. – 336 с.
44. Holzmann, R., and S. Jørgensen (2000), “SocialRiskManagement: A NewConceptualFrameworkforSocialProtection, andBeyond”, WorldBankSocialProtectionDiscussionPaper, No. 0006, 29 p.
45. WorldBankSocialProtectionSector (2004). [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www1.worldbank.org/sp/>
46. Москаленко В.В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави / В.В. Москаленко // Наукові записки НаУКМА. – Т. 21. Політичні науки. – Київ: Видавничий дім “КМ Академія”, 2003. – С. 41- 44.
47. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – К. : Знання, 2005. – 615 с.
48. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави / Н. Флорескул // Вісник КНТЕУ. – 2009. – №2. – С.34-46.

49. Бендасюк О. Державне управління соціальним захистом населення в умовах ринкової економіки / О. Бендасюк // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 123-126.
50. Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми / Н.П. Борецька. – Донецьк: Янтра, 2001. – 352 с.
51. Приходько С. Держава і соціальний захист громадян / С. Приходько // Право України. – 1999. – № 2. – С. 22–26.
52. Єрмоловська О. Ю. Соціальний захист як чинник стабілізації життєвого рівня населення в умовах трансформаційної економіки: Автореф. дис. канд. екон. наук. – Х., 1996. – 32 с.
53. Соціальний захист населення України: Навч. посіб. За загальною ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : Вид-во НАДУ; Вид-во «Фенікс», 2010. – 212 с.
54. Спіфанов А.О. Бюджет і фінансова політика України / А.О. Спіфанов, І.В. Сало, І.І. Дьяконова. – К. : Наукова думка. – 1997. – 304 с.
55. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять / Н. Болотіна // Право України. – 2000. – № 4. – С.37-39.
56. Дідківська Л.І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / Л.І.Дідківська, Л.С. Головка. - К.: Знання- Прес, 2000. - 209 с.
57. TheWorldBookEncyclopedia: Completein 22 vol.- Vol. 18- Chicago; London; Sydney; Toronto, 1994.World BookEncyclopedia. - P. 98
58. Мельник К.Ю. Проблеми соціального захисту працівників органів внутрішніх справ / К.Ю. Мельник // Право і безпека. - 2002. - № 2. - С. 97-101.
59. Чутчева О.Г. Правове регулювання соціального захисту громадян України: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 /Нац. ун-т внутр. справ. -Х., 2003.
60. Теплова Н. А. Світовий досвід методології та принципів державного управління у сфері адаптації інвалідів / Н. А. Теплова // Ефективність державного управління: зб. наук. пр.. – 2009. – Вип. 18/19. – С. 203-209.

61. Дікова-Фаворська О. Специфічні групи осіб з обмеженими можливостями здоров'я у фокусі соціології : монографія / О. Дікова- Фаворська. – Житомир, 2009. – 486 с.
62. Завірюха Л. А. Оволодіння особистістю засадами толерантності у студентському середовищі / Л. А. Завірюха // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. пр. – К. : Ун-т “Україна”, 2004. – 448 с.
63. Гончаров А. В. Соціальний захист як правова категорія / А. В. Гончаров // Правова держава : історія, сучасність та перспективи формування в Україні : всеукр. наук.-практ. конф., 24 квітня 2009 р., Запоріжжя : у 2 ч. – Запоріжжя, 2009. – Ч. 1. – С. 51–53.
64. Українське суспільство 1992–2010. Соціологічний моніторинг / за ред. д-ра екон. наук В. Ворони, д-ра соц. наук М. Шульги. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2010. – 636 с.
65. Українське суспільство 1992-2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / [За ред. д.ек.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги]. – К. : Інститут соціології НАН України, 2013. – 566 с.
66. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / [А.С. Філіпченко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський]. – К.: Либідь. – 2010. – 470 с.
67. Аналіз сучасного стану надання послуги із супроводу та психологічної підтримки сімей, у складі яких є особи, нездатні до самообслуговування: Наукова стаття/ Мельник С., 2014.
68. Програми соціальної підтримки: оцінка результатів та шляхи удосконалення: Наукова стаття/ Макарова О. В., 2013.
69. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України [Текст] : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за заг. ред. д. наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. — К. : [б. в.], 2013. — С. 42.
70. Врегулювання проблемних питань працевлаштування та захисту прав інвалідів у сфері праці : практ. посіб. / уклад. О. В. Бабак, І. В. Гладка, Н. М.

Малиновська, В. Й. Скаковська ; за заг. ред. В. М. Дьяченка, М. Л. Авраменка. – К.: “Ун-т Україна”, Всеукр. центр професійної реабілітації інвалідів, 2007. – 156 с.

71. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід / С. Богданов, наук. ред. О. М. Палій. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 93 с.

72. Скуратівський В. Соціальна політика / В. Скуратівський, О. Палій. – Київ : Видво УАДУ, 2003. – 265 с.

73. Михайловська І. М. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення / І. М. Михайловська, О. В. Неліпович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6, т. 4. – С. 255–260.

74. Міщенко К. С. Шляхи удосконалення організаційно-правового механізму соціального захисту та благополуччя дітей-переселенців в Україні / К. С. Міщенко // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 3. - С. 86-91.

75. Galbraith, J.K. (1973d), *EconomicsandthePublicPurpose*, Penguin. Harmondsworth, UK.

76. Мюллер-Армак А. Принципысоциальногорыночногохозяйства / А. Мюллер-Армак // Социальноерыночноехозяйство: Теория и этикаэкономическогопорядка в России и Германии. — СПб. : Экономическая школа, 1999. — С. 262–283.

77. Самуэльсон П. Э. Экономика [Текст] / Пол Э. Самуэльсон ; [пер. с англ. О. Л. Пелявского]. — М., 2012. — 1358 с.

78. Фридмен М. Еслибыденьги заговорили / М. Фридмен ; пер. с англ. Л. С. Микша. — М. : Дело, 1999. — 160 с.

79. Кейнс Дж. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей [Текст] : реферат-дайджест / Д. М. Кейнс ; референт-уклад. В. М. Фещенко. — К., 1999. — 189 с.

80. Сміт Адам. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй [Текст] / А. Сміт ; пер. з англ. О. Васильєва [та ін.]. — К., 2001. — 594 с.
81. Телевізійна служба новин / Як лікують у Швеції: все для людей - [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://tsn.ua/blogi/themes/health_sport/yak-likuyut-u-shveciyi-dostupno-yakisno-i-za-minimalni-groshi-1195656.html
82. Центр дослідження соціальних комунікацій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського – [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2541:uprovadzhennya-zagalnoobov-yazkovogo-derzhavnogo-medichnogo-strakhuvannya-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350
83. Зарубіжний досвід фінансування охорони здоров'я: Наукова стаття / Зеленеви́ч В. О. — [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://intkonf.org/zelenevich-vo-ktn-kuzmin-ai-zarubizhniy-dosvid-finansuvannya-ohoroni-zdorovya/>
84. Організаційно-правове забезпечення медичного страхування у США: Наукова стаття/ Стеценко В. — [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/pp_2013_4_6.pdf
85. Міністерство охорони здоров'я України: Як працює система охорони здоров'я Англії. — [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/health/jak-pracjue-sistema-ohoroni-zdorovja-anglii>
86. Благодійна організація «Лікарняна каса Полтавщини»: Медичне страхування в Австрії, Фінляндії, Швеції, Італії, Ізраїлі, США (Огляд, складений з фрагментів статей) — [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.poltavalk.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=340:2010-06-18-07-17-14&catid=94&Itemid=136

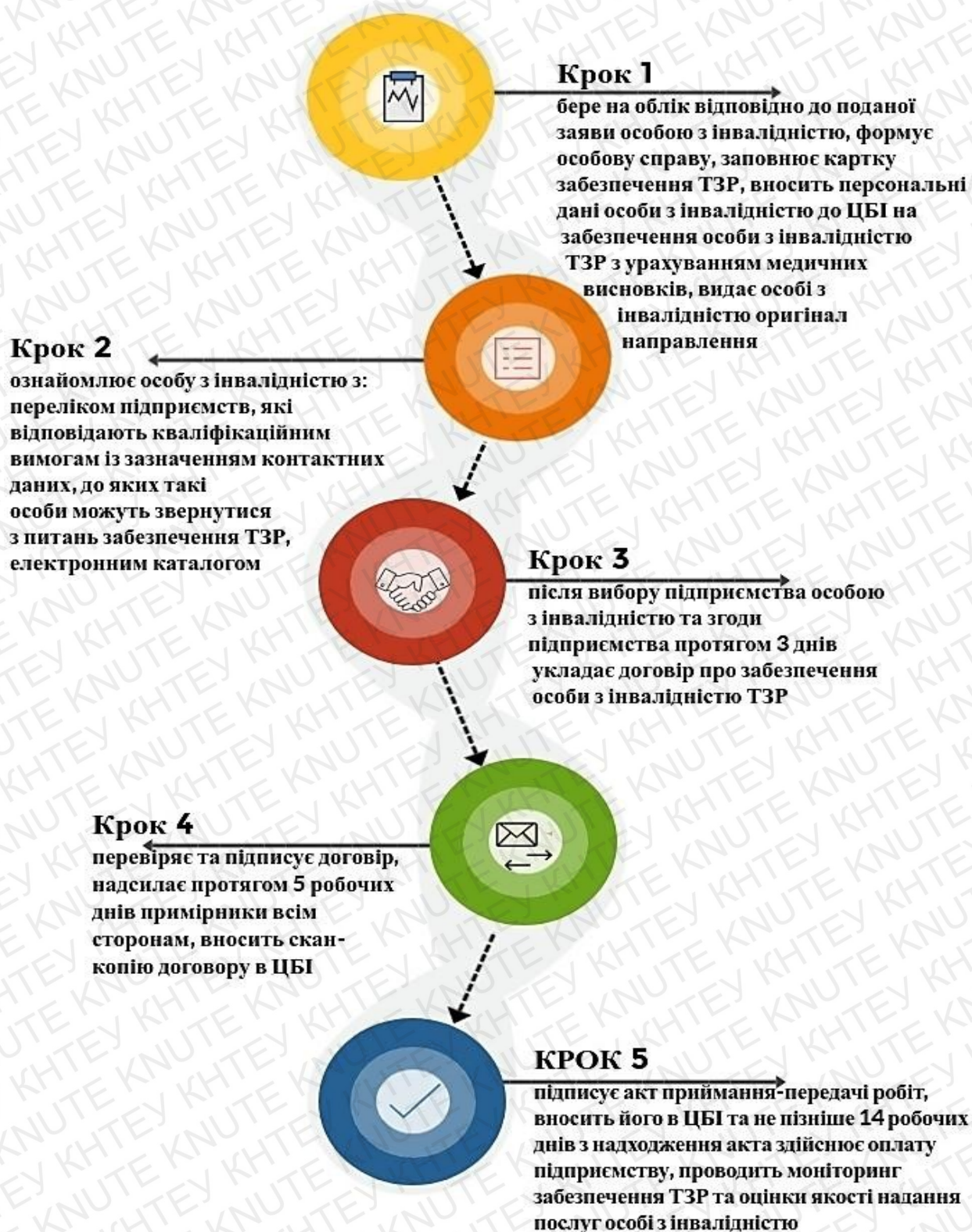
87. Зарубіжний досвід забезпечення соціальної сфери: Наукова стаття / Глазко Н. Д. – Ефективна економіка: Випуск № 5, 2014.
88. Ліга Закон – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/T052960?an=28>.
89. Асоціація «Відкриті серця»: Права осіб з інвалідністю – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://vidkryti-sercya.org.ua/category/prava-osib-z-invalidinistyuu/page/2/>
90. Бухгалтерський інтернет портал: Щодо встановлення неповного робочого дня відносно осіб з інвалідністю – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://ibuhgalter.net/news/5623>
91. Міністерство соціальної політики України: Особам з інвалідністю. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/content/invalidam.html?PrintVersion>
92. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави: Наукова стаття / Флорескул Н. – К.: Вісник КНТЕУ, 2009.
93. Страхування життя у системі соціального захисту населення: Наукова стаття / Привалова О. – К.: Вісник КНТЕУ, 2013.
94. Бухгалтерський облік благодійності: Наукова стаття / Сивак О. – К.: Вісник КНТЕУ, 2015.
95. Використання засобів дистанційного навчання для формування професійної компетентності майбутніх перекладачів: Наукова стаття / Бондар Н. Д. – ВТЕІ КНТЕУ, Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2017.
96. Волонтерський рух в Україні: еволюція, сучасний стан та статус: Наукова стаття / Ванюшина О. Ф. – Вісник Національного університету оборони України, 2015.
97. Андріїв В.В. Щодо законодавчих гарантій із працевлаштування окремих категорій осіб, які не здатні на рівних конкурувати на ринку праці / В.В. Андріїв // Науковий вісник Херсонського державного університету. Збірник наукових праць. Серія «Юридичні науки». Випуск 3-2. Том 2. 2015. – С. 46-48.

98. Тімашов В.О. Правозахисні громадські організації в системі захисту прав людини в Україні/ В.О. Тімашов// *ModernjurisprudenceoftheEuropeanUnion: theinteractionoflaw, rulemakingandpractice : internationalscientificconference* (Lublin, 17 april 2018 year) – Poland., 2018. – P. 79–83.
99. Соціальна політика України: стан та перспективи розвитку: Наукова стаття / Павлюк Т.І., Маценко А.А., Кричевська О.А. – ВТЕІ КНТЕУ, 2015.
100. Радіо Свобода: Як допомогти інвалідам – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/879830.html>
101. Автошкола ІВАР – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.ivar.pro/learning-disabilities-vehicle-drivers/>
102. Національна асамблея людей з інвалідністю України Всеукраїнське громадське об'єднання: Інвалідів не можна лишати сам на сам з їхніми проблемами/ [Електронний ресурс]: Режим доступу:<https://naiu.org.ua/invalidiv-ne-mozhna-lyshaty-sam-na-sam-z-jihnimy-problemamy/>
103. Чуднівський районний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – [Електронний ресурс]: Режим доступу<http://chudrda.gov.ua/pages/articles/pro-nas>

ДОДАТКИ

Додаток А

Дії органу соціального захисту населення по забезпеченню громадян з «особливим» статусом ТЗР

Додаток Б

Кількість осіб з інвалідністю за регіонами на 01.01.2017 року[6]

	Усього	У тому числі(осіб)			
		I групи	II групи	III групи	діти-інваліди до 18 років

1	2	3	4	5	6
Україна	2603319	240591	900478	1306151	156099
Автономна Республіка Крим	-	-	-	-	-
Вінницька	119369	12128	34088	66249	6904
Волинська	80165	9175	27270	38298	5422
Дніпропетровська	174636	14825	51274	95714	12823
Донецька	162818	14464	48857	92739	6758
Житомирська	105178	12130	40759	46304	5985
Закарпатська	73197	6119	21152	39458	6468
Запорізька	109678	10149	35967	56795	6767
Івано-Франківська	99977	8732	32732	52493	6020
Київська	119111	10513	52321	48162	8115
Кіровоградська	59093	4870	17574	32829	3820
Луганська	51970	4920	18847	26022	2181
Львівська	199368	17473	52020	119241	10634
Миколаївська	66731	6398	19157	36432	4744
Одеська	148190	13657	70991	55676	7866
Полтавська	93970	8209	35969	44688	5104
Рівненська	72241	6141	20452	39060	6588
Сумська	60560	6556	19730	30604	3670
Тернопільська	66038	6502	19519	35407	4610
Харківська	166494	12456	64918	80138	8982
Херсонська	51773	4610	14904	28494	3765

Закінчення додатку Б

Хмельницька	127863	11195	43321	67692	5655
Черкаська	107287	10228	42170	50394	4495
Чернівецька	53156	4937	15689	28355	4175
Чернігівська	78953	10131	26917	37647	4258
м.Київ	155503	14073	73880	57260	10290
м.Севастополь	-	-	-	-	-

Додаток В

Кількість осіб з інвалідністю за регіонами на 01.01.2018 року[5]

	Усього	У тому числі(осіб)			
		I групи	II групи	III групи	діти-інваліди до 18 років
1	2	3	4	5	6
Україна	2635591	235365	899247	1341935	159044
Автономна Республіка Крим	-	-	-	-	-
Вінницька	119948	11935	33868	67180	6965
Волинська	81105	9019	27033	39537	5516
Дніпропетровська	174779	14514	50064	96994	13207
Донецька	160128	13744	47057	92447	6880

Житомирська	106891	11620	41389	47883	5999
Закарпатська	74206	6101	20873	40557	6675
Запорізька	109057	10094	34887	57196	6880
Івано-Франківська	102876	8894	32916	55095	5971
Київська	121746	10368	52526	50527	8325
Кіровоградська	59277	4787	17133	33584	3773
Луганська	50349	4556	17948	25655	2190
Львівська	203323	17538	51640	123228	10917
Миколаївська	67162	6266	18763	37240	4893
Полтавська	94889	7947	35950	45734	5258

Закінчення додатку В

Рівненська	72814	6073	20090	39991	6660
Сумська	60782	6447	19247	31376	3712
Тернопільська	67644	6396	19425	37197	4626
Харківська	166057	12062	63956	80923	9116
Херсонська	52141	4371	14532	29362	3876
Хмельницька	132260	10767	44647	71167	5679
Черкаська	112763	10000	46401	51835	4527
Чернівецька	54031	4871	15184	29661	4315

Чернігівська	79132	9682	26246	38905	4299
м.Київ	157086	13754	73930	58714	10688
м.Севастополь	-	-	-	-	-

Додаток Г

Кількість осіб з інвалідністю за регіонами на 01.01.2019 року[7]

	Усього	У тому числі(осіб)			
		I групи	II групи	III групи	діти-інваліди до 18 років
1	2	3	4	5	6
Україна	2659679	226263	896110	1375712	161594
Автономна Республіка Крим	-	-	-	-	-
Вінницька	123589	11528	33642	71423	6996
Волинська	82218	8792	27108	40793	5525
Дніпропетровська	173124	13622	48465	97741	13296
Донецька	154618	12257	43917	91535	6909

Житомирська	109437	11036	42025	50296	6080
Закарпатська	75415	6054	20556	41979	6826
Запорізька	107514	9692	33798	57095	6929
Івано-Франківська	104465	8878	32704	56911	5972
Київська	124707	10153	53024	52949	8581
Кіровоградська	59630	4645	16703	34444	3838
Луганська	48157	4213	16585	25129	2230
Львівська	207223	17274	51395	127420	11134
Миколаївська	67778	5982	18513	38293	4990

Закінчення додатку Г

Одеська	157451	13316	73908	61838	8389
Полтавська	97142	7715	36855	47241	5331
Рівненська	73225	5826	19482	41183	6734
Сумська	60885	6104	18686	32290	3805
Тернопільська	69267	6173	19212	39166	4716
Харківська	162741	11234	61165	81107	9235
Херсонська	51890	4261	14198	29458	3973
Хмельницька	135670	10191	46457	73268	5754
Черкаська	119389	9783	52336	52716	4554

Чернівецька	55227	4824	14856	31149	4398
Чернігівська	79188	9090	25853	39924	4321
м.Київ	159729	13620	74667	60364	11078
м.Севастополь	-	-	-	-	-